HET LAND VAN AALST

TIJDSCHRIFT VAN DE
HEEMKUNDIGE VERENIGING
« HET LAND VAN AALST »

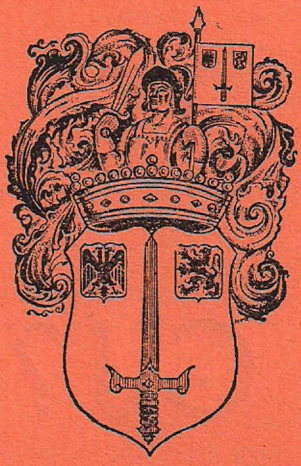

Jaargang VI — 1954 Nr 2.

Onze **ereleden** (500 fr.) :

Het gemeentebestuur van Erembodegem,
Het gemeentebestuur van Hofstade,
Dhr Julien Cuypers, Overijsse,
Major J. van Steenberghe, Ninove.

Onze **steunende** leden (200 fr.) :

Arch. Ben. Blanckaert,
Z.E.H. Hubert Buyle, Aalst,
Z.E.H. Kan. Albert de Beer, Gent,
Dhr Marc de Clippele, Asse,
Z.E.H. Kan. Jozef de Cock, Aalst,
Z.E.H. Gilb. de Keersmaker, Aalst,
Z.E.H. Richard de Moor, Dendermonde,
Baron Paul de Sadeleer, Brussel,
Dr jur. Frans d'Haese, Ukkel,
Not. Ch. Droesbeque, Zottegem,
Dr Hil. Gravez, Aalst,
Dhr B. Mertens, Aalst,
Dr A. Vaerman, Brussel,
Referendaris Mter Joz. van den Berghe, Hekelgem,
Dhr M. van den Bossche, Zottegem,
Dr H. Vangassen, Ninove,
Mej. Maria van Gyseghem, Hofstade,
Not. Edg. van Oudenhove, Denderhoutem,
Dr J. van Steenberghe, Ninove.

EN

GIJ ?

De welwillende lezer gelieve enkele zetfouten in jg XI, nr 1, te **verbeteren :** blz. 5, 4 reg. o. : Geraardsbergen; blz. 7, 2 kol., 18 reg. b. : Lebeke, 34 reg. b. : Lieferinge; blz. 11, 2 kol., 4 reg. b. : Jacob; blz. 37, 2 kol., 1 reg. b. : Gheylinc; blz. 44, 1 kol., 13 reg. b. : Diederic, 32 reg. b. : 12 s.; blz. 63, 1 kol., 13 reg. o. : Geraardsbergen, 2 kol., 22 reg. b. : Lebeke; blz. 77, 19 reg. b. : Thied.

Een nieuwe blijk van waardering, naast tal van betuigingen van instemming vanwege onze lezers, mocht de Heemkundige Kring van Het Land van Aalst ontvangen, door de opname van het **Buitenpoortersboek** in de reeks « ANTROPONYMICA », van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven, waarvoor aan Prof. Dr J. van de Wijer dank wordt betuigd.

Hoe men op het einde van de XII[e] eeuw Sint Cornelius vereerde te Ninove

Voor de streek van Aalst zijn vooral twee Mirakelboeken gekend : dit van Sinte Berlindis te Meerbeke en dit van Sint Cornelius te Ninove. Het laatste verdient een bizondere aandacht als bron van inlichtingen over de eerste jaren van de plaatselijke Norbertijnerabdij. In deze bijdrage echter beperken wij ons tot de gegevens die wij er kunnen uit putten in verband met de Sint-Corneliusverering op het einde van de XII[e] eeuw.

Mirakelboeken waren de gangbare vorm waarin men de als buitengewoon aangeziene gebeurtenissen, die zich in een bepaald heiligdom voordeden, optekende en verzamelde. We treffen ze reeds aan in sommige Griekse tempels en de « bedevaartboekjes », die op tal van plaatsen in het begin van deze eeuw nog werden te koop gesteld, kunnen wij als een late herinnering aan dit letterkundig genre beschouwen.

Het Mirakelboek, waarover het hier gaat, werd geschreven tussen 1184 en 1199, door een kloosterling van de Ninoofse abdij met name Henricus de Sualma. Wij weten dat deze kloostercalligraaf koster was van de parochiekerk en, hoogst waarschijnlijk, is hij tevens de opsteller van de verhalen.

Feitelijk omvat het handschrift twee delen. In de hoofdstukken I tot XXXI en L tot LXXVI, die het eigenlijk Liber Miraculorum vormen, spreekt de schrijver herhaaldelijk over de vijandelijkheden waarmede de opkomende abdij had af te rekenen en deelt hij een ganse reeks genezingen mede, die grotendeels onder de ogen van de opsteller plaats vonden. Het ander gedeelte, later in het eerste tussengelast, bevat de hoofdstukken XXXII tot XLIX en, onder de titel De fundatione Ninivensis abbatie, wordt de geschiedenis van de abdij verhaald, van haar stichting in 1137 af tot aan de dood van de abt Radulphus in 1246.

Toen in 1813 de kloosterbibliotheek onder de hamer viel, kwam bedoeld handschrift in het bezit van een Duits boekenliefhebber en geleerde, Leander van Ess. Met de 13.500 banden van zijn verzameling geraakte het in 1838 verzeild naar het Union Theological Seminary te New-York; de aldaar docerende professor in de Kerkgeschiedenis, Robert Rockwell, bezorgde een critische uitgave van de tekst (1).

Bij het overschouwen van de ziekten voor dewelke men te Ninove hulp kwam zoeken bij Sint Cornelius, stellen wij vast dat, buiten enkele gevallen van rheumatiek, waterzucht, blindheid en een paar an-

(1) *Liber Miraculorum Ninivensium Sancti Cornelii Papae. Ein Beitrag zur Flandrischen Kirchengeschichte* herausgegeben von Lic. Dr WILLIAM WALKER ROCKWELL. (Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1925).

dere met oppervlakkige aanduiding, vooral twee kwalen op de voorgrond treden : de *morbus caducus* of vallende ziekte en de *ignis ardens* of koudvuur.

Van deze laatste ziekte vinden wij in het Mirakelboek een twaalftal gevallen aangehaald. Sommige details zijn zo getrouw dat ze toelaten het volledig ziektebeeld te schetsen; hierover hebben wij vroeger reeds uitgeweid in een opstel bedoeld als bijdrage tot de Geschiedenis van de Geneeskunde (2). Wat vooral bij deze kwaal de aandacht trekt is wel de verscheidenheid van de symptomen : nu eens is zij gekenmerkt door krampachtige verschijnselen, zoals samentrekking van handen en voeten en van gans het lichaam, dan weer door kankerachtige verwikkelingen waarbij bepaalde lichaamsdelen afsterven en wegrotten (3). Eerst eeuwen later heeft de Geneeskunde ingezien dat het wijd-uiteenlopen van deze verschijnselen beïnvloed wordt door de verhouding van bepaalde intoxicatiestoffen in het broodgraan. Het was vooral het moederkoren *(Secale cornutum)*, — de zwart-paars gekleurde korrels die soms buiten de roggearen uitsteken, — dat deze giftstoffen in het broodmeel bracht (4). Wij ontmoeten in onze tekst ook de benaming *ignis sacer, ignis tabificus,* terwijl men later, naarmate de geheimzinnige oorzaak van de kwaal bekend geraakt, in Frankrijk zal spreken van *maladie céréale* en, eerst veel later nog, van *ergotisme.* Benevens de term koudvuur, soms vervormd tot *kwaad vuur,* spreekt men in Vlaanderen ook wel van *Sint-Antoniusvuur* en van *Sint-Bernardusvuur,* naar de naam van twee andere heiligen die in onze streken tegen deze middeleeuwse kwaal werden aangeroepen.

De opgetekende gevallen geven tevens de zekerheid dat, rond dit tijdstip, de ziekte zich voordeed onder vorm van een ware epidemie. Niet alleen uit Ninove zelf, doch ook uit Okegem, Outer, Pollare, Meerbeke, Haaltert, Steenhuize, Ramsbeek, Sint-Lievens-Houtem en Vlierzele kwamen aangetasten de hulp van Sint Cornelius inroepen. Wij mogen dus aannemen dat de haard van de kwaal zich minstens 10 Km. rond Ninove uitstrekte.

Wat de vallende ziekte aangaat, ook hier wijzen sommige bizonderheden nopens bepaalde phasen van de epileptische aanvallen op de opmerkingsgeest van de opsteller (5).

---

(2) *Saint Corneille invoqué à Ninove contre le Mal des ardents.* — Aesculape, XXV, 150-156 (Parijs, 1935).

(3) *Filiam parvulam, que cruribus ita contraebatur, ut calces eius natibus, genua vero pectori eius iungerentur;* na de genezing : *Notavi etiam suras eius nondum rotundatas, sed adhuc planas, sicut femoribus eius iuncte iacuerant* (LXX). — *Hic quippe vastator ignis putridas carnes, et ad omnium nauseam fetentes, etiam cum ossibus paulatim consumit* (LVIII).

(4) Als volksbenaming noteerden wij hiervoor in de streek : beertand, roggespoor, vrouwkoorn. — Toen in Aug. 1951 de massavergiftiging in de streek van Pont-Saint-Esprit (Fr.) tengevolge van het innemen van bedorven broodgraan sensatie verwekte, werd in sommige kringen een buitengewone verhouding van moederkoren in het broodmeel als oorzaak aangegeven.

(5) *... filiam, que ita morbo caduco egrotaverat, ut tribus continuis diebus ac totidem noctibus sine intermissione vexata miserabiliter iaceret, ut particulam lingue sue dentibus sibi abscideret* (XXVI).

Buiten de bovengenoemde localiteiten, vinden wij hier als woonplaats van andere zieken vermeld : Vollenzele, Gooik, Nijvel, Cattem (onder Borgt-Lombeek), Lebeke (een wijk van Denderhoutem), Aalst, Geraardsbergen, Dendermonde, Gent. Deze opsomming laat ons toe geographisch het verspreidingsgebied van de toenmalige verering van Ninove uit vast te leggen.

De behandeling van de zieken verdient tevens onze aandacht.

Nopens velen onder hen wordt melding gemaakt dat ze werden ter kerke geleid of vervoerd. Hier verbleven ze, soms dagen en nachten aan één stuk, om er te wachten, — gelijk de opsteller zegt, — op het intreden van beternis, op genezing of op de dood. Dat hun pijnen en hun zenuwaanvallen soms wel gepaard gingen met een luidruchtigheid die de met hen overnachtende verwanten de rust ontnam en de paters in het zingen van hun koorgebed stoorde, was een bezwaar dat de opsteller niet nalaat te vermelden.

Dit overnachten in de kerk van bepaalde bedevaartplaatsen strookte nu eenmaal met de zeden van de tijd. Mogen wij hier spreken van een late nagalm van het aloude gebruik gekend als *incubatio* ? Voor onze streken ging het niet om een gewoonte die zonder onderbreking zou blijven voortleven zijn. Hoewel wij niet konden achterhalen onder welke omstandigheden het gebruik te Ninove werd overgenomen, zijn wij geneigd hier de inwerking te zien van een kunstmatige heropwekking onder litteraire invloed. Wij willen meteen er op wijzen dat ook in omliggende gemeenten dit vernachten in de kerk gebruikelijk schijnt geweest te zijn. Aldus verhaalt het Mirakelboek van een jongeling, die reeds in de parochiekerk van Okegem had overnacht, en van een meisje, dat in deze van Steenhuize veertien dagen en nachten had doorgebracht, zonder dat een van beiden de verhoopte genezing had gevonden. In de bedoeling van de opsteller, zou de vermelding van deze mislukkingen, in een kerk waar nochtans O.L. Vrouw werd vereerd, noodzakelijk de faam doen stijgen van het Ninoofse genadeoord waar eindelijk hulp werd verkregen (6).

Een tweede eigenaardigheid uit de behandeling is het opwegen van de zieke en het offeren in natura. De teksten zeggen niet uitdrukkelijk hoe dit opwegen te Ninove plaats vond en of het hier met enig ceremonieel gepaard ging (7). Wel ontmoeten wij aanduidingen als de volgende : dat een zieke, uit dankbetuiging, zijn tegengewicht schonk aan tarwe; dat een meisje zich verbindt bij haar genezing een wassen kaars te offeren van haar eigen lengte; dat ouders

---

(6) *Juvenis quidam de Okengem... ibidem in ecclesia beate Marie dicata eius suffragia postulaturus introducitur... Ubi cum omnes circummanentes die noctuque clamando inquietasset, placuit amicis suis, ut Ninive adveheretur* (LXI). — *Puella quedam in ecclesia Stenhusia miraculis sancte Marie assidue decorata ardens et salutem deposcens iacebat, que luctuosis clamoribus omnes qui circa eam erant molestebat, quia per quatuordecim dies nullam ibi sanitatem recipere valebat. Tandem Ninive advehitur...* (LXII).

(7) Nopens het gebruik van het opwegen en het hieraan verwante offeren in natura, zie : E.H. VAN HEURCK. *Le Contrepoisage et le Rite des offrandes substitutives et votives.* Bull. de la Soc. franç. d'Hist. de la Médecine, T. XVII, 1923, 97-113.

beloven dat hun jongentje van negen jaar, indien het van het koudvuur genezen wordt, met eigen handen zoveel tarwearen zal rapen als er nodig zijn om zijn gewicht in tarwe aan de heilige te offeren (8).

In « De Boete », de enige in het Vlaams gestelde bladzijde (die echter slechts in de XVe eeuw in het handschrift werd ingelast), luidt de aanvang : « Soe wat menschen die besmet syn met sente Cornelis siecte, sij moeten hen lieden doen weghen ende gheven alzoe vele corens als sij swaer weghen met wasse, vlasse, goud ende selvere » (9).

Herhaaldelijk vernemen wij ook dat zieken zich cijnsplichtig stellen tegenover Sint Cornelius. Toen sommige tekenen wezen op een dreigende opflakkering van het koudvuur, scheen gans de bevolking van de stad, en ook deze van verwijderde gemeenten, paraat bevonden om zich tot de betaling van een jaarlijkse cijns te verplichten. De opsteller onderstreept dat in sommige gevallen de ziekteverschijnselen zich opnieuw voordeden, zodra deze cijns achtergehouden werd (10).

Wij stellen hier de vraag of en in hoever deze cijnsplichtigen van dezelfde aard zijn als degene die zich opdroegen aan Sint Pieter, te Ronse en te Gent, en aan Sinte Gertrudis, te Nijvel. Het is van hen dat de oudste Costumen van het Land van Aalst getuigen dat ze, mits betaling van een jaarlijkse cijns aan hun beschermheilige, zich bij hun overlijden aan het recht van haafdeligheid konden onttrekken (11). Wij konden niet achterhalen hoe lang dit gebruik, dat in zijn opzet gepaard ging met een economische bijbedoeling, te Ninove gehandhaafd bleef en of het ooit in het plaatselijk gewoonterecht werd opgenomen.

Zelfs landbouwers besloten er toe hun veestapel aan de heilige schutspatroon te onderwerpen door de betaling van bedoelde cijns. Dit feit laat de opsteller enkele schaarse gegevens mededelen nopens ziekteverschijnselen onder het hoornvee. Aldus spreekt hij van een veeplaag waaraan het volk de naam gaf van *bladera* (12). Bij gelegenheid komen wij terug op de interpretatie van deze term.

---

8) ... *promittentes ut... propriis manibus spicas in messe colligeret, ex quibus triticum excuderet, quod pro pondere corporis sui sancto offerret* (LXXIII). — *Ob graciarum actionem tritico se ponderavit et benefactori obtulit* (LIII).

(9) J. PIETERS. *De Boete van Sint Cornelius te Ninove.* Volkskunde, XXXIX, 1934, 63-67; ID. *Gezondheidsvoorschriften onzer Bedevaarten.* Miscellanea J. Gessler, II, 999-1099 (Z.p., 1948).

(10) *Tali pestilentia parrochiani Ninivenses perterriti consilio sacerdotis sui patrocinio sancti Cornelii omnes a minimo usque ad maximum tradentes annuatim ei censum solvere voverunt* (LVIII). — *Vota solvens ecclesiam Ninivensem petiit et servitio sancti Cornelii censualiter se mancipavit* (LXXV). — *Quamdiu censum solvit, liber ab illa infirmitate permansit* (LII).

(11) Dit « staan ten ghenutten », zoals men deze vrijwillig aangegane dienstbaarheid noemde, werd in het Land van Aalst afgeschaft in 1416, onder het baljuwschap van Nikolaas Scake. (TH. DE LIMBURG-STRIRUM. *Coutumes des Deux Villes et Pays d'Alost,* (Brussel, 1878), bl. 648).

(12) *Mortifera clades, que vulgo bladera dicitur... vaccas corripuit* (XXX).

Slechts één geval noteerden wij waar er spraak van is de zieke gewijd brood te eten te geven.

Veelvuldiger schijnt de aanwending van gewijd water en, meer bepaald, van « reliekwater ». Men nam een reliek van de heilige en dompelde ze in het water dat, door deze aanraking, als gewijd werd aangezien en aan de zieken werd te drinken gegeven (13).

Het is algemeen bekend dat tegenwoordig de relieken van Sint Cornelius, ten minste in het Vlaamse land, gewoonlijk vervat zijn in een hoorn; de vermeende verwantschap van de naam Cornelius met *cornu* (hoorn) zou hieraan ten gronde liggen. Over de aanwezigheid van deze omsluiting vinden wij in onze tekst niets uitdrukkelijks vermeld. Wel vernemen wij dat de reliek in een afzonderlijke plaats bewaard werd en dat men op zekere dag het schrijn rond een brandend huis in de nabijheid van de kerk droeg, ten einde de oplaaiende vlammen te stillen. We zien evenmin dat de reliek te kussen werd aangeboden. De priester of de koster gebruikte ze nu en dan om er de kranke ledematen van de aangebrachte zieken mede te bestrijken (14) of er de ogen mede te baaien.

Voor het tijdstip dat ons bezig hield wordt niets vermeld over een uitstraling naar buiten van de te Ninove gevestigde cultus; deze zou eerst later inzetten. Voor het Land van Aalst zal deze bij voorkeur vaste voet nemen in localiteiten waar de Ninoofse abdij tienden was blijven heffen of waar Norbertijnen met de parochiale zorg waren belast. Wij hebben de indruk dat meer de toestand van deze parochies tegenover de abdij dan wel het bezit van een reliek overwegend is geweest om de eredienst aldaar vast te leggen. Wij willen reeds onderstrepen dat echter niet alle localiteiten waar Sint Cornelius later vereerd werd onder de Ninoofse invloedssfeer hebben gestaan.

Indien de eigen therapie van het Ninoofse heiligdom later evolueert, zodat wij er elders weinig van terugvinden, stellen wij anderzijds vast dat de bijzonderheden van het patroonschap alhier een vaste vorm hebben aangenomen die tot heden toe gehandhaafd bleef. Ziekten met krampachtige verschijnselen, zoals vallende ziekte, stuipen bij kinderen, jicht, rheuratiek en kinkhoest, blijven nu nog op de voorgrond staan. Het koudvuur is sinds lang uitgeschakeld, sedert men meer zorg is gaan besteden aan het broodgraan. Hiertegenover zien wij het patroonschap tegen veeplagen, dat in Frankrijk en vooral in Bretanje het zwaartepunt vormt van deze volkseredienst, in onze gewesten stilaan verschuiven naar andere populaire heiligen, zoals Sint Antonius-abt en de kloosterheilige Benedictus. De Ninoofse prelaat Joannes Beverlinck zelf, wanneer in 1456 een door jicht geken-

---

(13) *Dum staret in ecclesia, ubi presbiter parrochianus nomine Balduinus reliquias sancti Cornelii ad medelam languentium aquis intingeret, ipse accedens de eadem aqua libavit, et oculi eius ex ea liniti sunt* (XXV); *aqua etiam reliquiarum sanctarum intinctione sanctificata* (LXIV).

(14) *Circa horam terciam reliquiis sanctorum manus eius tetigi, que erecte priori officio restituebantur* (LV).

merkte veeplaag de stallen van zijn klooster teistert, stuurt broeder Gerardus van Pardeke naar Anderlecht, om zijn eigen vee onder de bescherming van Sint Guido te stellen (15). Ook elders zien wij deze speciale tak van het patroonschap stilaan inkrimpen, zodat hij ten huidigen dage niet veel meer dan de stuipen bij de konijnen en de draainissen bij de kiekens omvat. De gewoonte van het offeren van een levend exemplaar uit het neerhof, die voor dit geval nauw verbonden blijft met de volkseredienst, had zijn weerslag op dit uitzonderlijk handhaven.

SERSKAMP. *Jules Pieters.*

Het aantal woningen en de naam der Gezinshoofden te St. Martens-Lierde ten jare 1571

Oorspronkelijk louter zakelijke belastingskohiers uit de tijd van de Spaanse Overheersing, zijn de penningboeken (1), om hun concrete omschrijving van de onroerende goederen als huizen en gronden, met vermelding van hun respectieve gebruikers — eigenaars of pachters — van een niet te onderschatten historische waarde. Denk maar even na wat omvangrijk terrein er voor de toponomie en de onomastiek te ontginnen ligt. En welke rijke documentatie vindt U er niet voor studiën over onze toenmalige landbouwbedrijven ? Dit om bij een paar aspecten van een locale geschiedschrijving te blijven.

Een natellen van de woningen geeft een klaar beeld onzer gemeenten in die periode : het aantal woningen; de localisering ervan; het deel of delen van de gemeente die al dan niet, of het meest bewoond waren; de namen der gezinshoofden; of de bewoners eigenaars of huurders waren; ten slotte, op welk deel der gemeente bepaalde families gehuisvest waren.

Aan de hand van de penningboek (1571) van St Martens-Lierde (2) konden we de onderhavige wetenswaardigheden samenvatten.

In 1571 telde St Martens-Lierde 112 bewoonde huizen, waarvan er 97 bewoond werden door eigenaars en 15 door huurders. Onder

(15) Frat. Gerardus van Pardeke ghesonden t'Anderlegt ghegheven in ghiften over de beesten die verghight waren senter Widen, verteert by den boden met ½ pont was, daer gheoffert XII den. (Dagboek abt Beverlinc, fol. 69, v°; Rijksarchief Gent).

(1) Geëikte uitdrukking voor de Penningkohieren. Zie over deze kohieren de uitvoerige en belangrijke bijdrage van A. CASSIMAN : « De XXe Penningkohieren, een bron voor zoekers en vorsers uit Oost- en Westvlaanderen », in Cultureel Jaarboek van de Provincie Oostvlaanderen, 1950, band II, blz. 70-88. Er zijn kohieren van V^e, X^e, XXe en XXIIe penning.

(2) STADSARCHIEF GENT : « Quohier vander prochie van Ste Martins Lierde up versouck vanden XXIIen. pc. de anno LXXI-LXXII. Martins Lierde metten derde aen Gheeraerdsberghe. Ste Martins Lierde onder gheeraertsberghe. 1571 ».

deze laatst genoemde komen de grote hofsteden voor, waarover verder een afzonderlijke vermelding.

We geven van beide categorieën huizen de localisering, samen met de naam van het gezinshoofd en de oppervlakte van de met de woning samengaande grond.

1. Huizen door de eigenaars bewoond

a) TER STRATEN (3); aantal : 25

— stevin de clerc (4) ... 43 roeden
— gillis cosyns ... 59 roeden
— adriaen van den damme ... 2 dagwand 16 roeden
— gillis van den damme ... 44 roeden
— jooris van den damme ... 1 dagwand
— adriaen de durpere ... 50 roeden
— jan van helsuwé ... 1 dagwand
— gillis faignaert ... 28 roeden
— pieter van der haeghen ... 50 roeden
— toussain faignaert ... 30 roeden
— arendt van den hole ... 93 roeden
— eloy van den hole ... 75 roeden
— pauweleyne lombaerts ... 30 roeden
— jan mencke ... 1 dagwand 50 roeden
— adriaen van der mynsbrugghe ... 1 dagwand 16 roeden
— jan pieters ... 12 roeden
— jehanne van den steene ... 1 dagwand
— jan van der stichelen ... 85 roeden
— rase suaert ... 86 roeden
— jan de tant ... 60 roeden
— adriaen van twembeke ... 3 dagwand
— arendt van den velde ... 2 dagwand
— pieter van den velde ... 6 dagwand
— wed. adriaen walleman ... 16 roeden
— gillis van der weeden ... 1 dagwand

b) OPSTAL (5); aantal : 15

— adriaen van den borre ... 24 roeden
— wed. pieter van bracle ... 1 dagwand 75 roeden
— joannes de bruesselaere ... 85 roeden
— ? van den damme ... 30 roeden
— ogier van helsuwé ... 1 dagwand
— gheerdt van den haute ... 62 roeden
— jan machtelins ... 50 roeden
— olivier van soenen ... 8 roeden
— pauwels soetins ... 1 dagwand
— lysbette starcke ... 11 roeden
— jan de sutter fs gillis ... 84 roeden
— arendt van waesberghe ... 1 dagwand
— wed. gillis van waesberghe ... 1 dagwand 60 roeden
— gillis wangremersch ... 2 dagwand 10 roeden
— adriaen van der weeden ... 85 roeden

---

(3) Deze wijk heet thans Stratendries, komt westwaarts aan de Matrouwstraat en Bollestraat en oostwaarts aan de Tempel. Deze straat is thans nog de langste en meest bewoonde straat der gemeente.
(4) We geven de namen der gezinshoofden diplomatisch weer.
(5) Heet thans ook nog Opstaldries, paalt westwaarts aan de Boulevard en oostwaarts aan de Oude Kerk.

c) HOLDERBEKE (6); aantal : 12

— willem van cauwenberghe ... ... 50 roeden
— adriaen mencke ... ... 1 dagwand 50 roeden
— andries mencke ... ... 1 dagwand 25 roeden
— jan mencke fs jan ... ... 1 dagwand
— sanderen mencke ... ... 1 dagwand 20 roeden
— gillis mencke ... ... 1 dagwand 40 roeden
— pieter van de sande ... ... 1 dagwand
— franchoys talloens ... ... 50 roeden
— lysbette staeyen ... ... 79 roeden
— marten de taye ... ... 10 roeden
— marten de taye ... ... 65 roeden
— jan van twembeke ... ... 1 dagwand 60 roeden

d) AAN DE KERK (7); aantal : 10

— jan van der beken (pastoor) ... ... 5 dagwand 95 roeden
— marten de bisschop ... ... 3 dagwand 35 roeden
— jooris van den borre ... ... 50 roeden
— lauwereys bricpot ... ... 1 dagwand 18 roeden
— pieter collage ... ... 75 roeden
— jan de cooman ... ... 1 dagwand
— wed. jan van helsuwé ... ... 60 roeden
— jan de mulder ... ... 65 roeden
— pieter de suttere ... ... 1 dagwand
— jan de vroede ... ... 1 dagwand 5 roeden

e) PIEREBOS (8); aantal : 9

— adriaen van audenhove ... ... 8 roeden
— gillis van caneghem ... ... 1 dagwand
— martyne cosyns ... ... 72 roeden
— lysbette droesbeke ... ... 3 dagwand
— jan mencke fs arendt ... ... 1 dagwand
— jan nueckerman ... ... 1 dagwand 50 roeden
— jan de smet fs andries ... ... 1 dagwand 50 roeden
— jan de starcke ... ... 50 roeden
— adriaen de vleesschauwere ... ... 1 dagwand 50 roeden

f) LENTHOUT (9); aantal : 7

— anthuenis buydins ... ... 1 dagwand 50 roeden
— pauwels carryn ... ... 17 roeden
— steven gillewyten ... ... 1 dagwand 70 roeden
— pieter mencke ... ... 1 dagwand
— magriete van de merghele ... ... 75 roeden
— hubrecht scaepcoopman ... ... 9 roeden
— pieter van twembeke ... ... 1 dagwand 88 roeden

---

(6) Deze wijk draagt nog dezelfde naam, grenst zuid-westwaarts aan de Lierenhoek en Nederbrakel, loopt noordwaarts uit op de Brusselsesteenweg.
(7) Toen in 1783 de kartuize afgeschaft werd, stelde de Oostenrijkse Regering een paar jaar later de kartuizerkerk ter beschikking als parochiekerk, daar deze ongeveer in het centrum der gemeente lag. Ze is het thans nog. De oude parochiekerk, gelegen aan de grens van Hemelveerdegem, werd gesupprimeerd en afgebroken. De wijk in de omgeving der voormalige kerk heet thans Oude Kerk. Hier is dus een werkelijke verschuiving van parochiecentrum (gemeentecentrum) gebeurd, wat voorwaar in de annalen onzer landelijke parochies een zeer zeldzaam voorbeeld is en misschien wel een unicum, althans toch in deze late periode.
(8) was een deel van de huidige Hoogstraat.
(9) heet thans Lierenhoek.

g) BERG (10); aantal : 6

— lauwereys borreman ... ... 2 dagwand
— jooris borreman ... ... 75 roeden
— jan van den damme ... ... 51 roeden
— claes van der poorten ... ... 1 dagwand
— jan de smet ... ... 75 roeden
— jaspar de tant ... ... 50 roeden

h) KWAAD GEHUCHT (11); aantal : 3

— arendt mencke ... ... 1 dagwand 30 roeden
— jan de mulder ... ... 32 roeden
— pieter de suttere ... ... 2 dagwand 50 roeden

i) GULDELIER (12); aantal : 2

— amelbergha starcke ... ... 23 roeden
— joannes de vleesschauwere ... ... 1 dagwand 75 roeden

j) (ligging niet vermeld) aantal : 2

— bartholomeus de gheytere ... ... 32 roeden
— anthuenis de mil ... ... 50 roeden

k) LINDEKOUTER (13); aantal 1

— arendt cuetric ... ... 3 dagwand 50 roeden

l) TER SCHUREN (14); aantal : 1

— jan de gheytere ... ... 18 roeden

m) WILDEMAN (15); aantal : 1

— jan van der stichelen ... ... 1 dagwand 50 roeden

n) ST MARTENS-BOS (16); aantal : 1

— Klooster der kartuizers ... ..., ... 8 dagwand

o) AAN HET MONIKSHOF (17); aantal :1

— christoffel inghels (18) ... ... 1 dagwand 4 roeden

p) KWADE STRAAT (19); aantal : 1

— lieven van coppenhole ... ... 1 dagwand

2. Huizen door huurders bewoond

a) OPSTAL (20); aantal : 3

— lieven de harte (21) ... ... 3 roeden
— pieter de vleesschauwer ... ... 60 roeden
— olivier van waesberghe ... ... 1 dagwand 75 roeden

---

(10) de huidige Bergstraat.
(11) wijk op het noordeinde der huidige Hoogstraat.
(12) aan het Bosseveld.
(13) aan de watermolen.
(14) plaats genoemd naar het hof ter Schuren, in de Doolaagstraat die de Bollestraat met Holderbeke verbindt.
(15) naam van een huisstede aan de hoek gevormd door de Matrouwstraat en grintweg, vroeger Halleweg genoemd.
(16) de kartuize. Deze werd in 1329 op het landgoed van Jan Gheylinc, dat St Martens-Bos heette, gesticht.
(17) Het Hof der Abdij van Doornik, tevens tiendeschuur der abdij, op de wijk thans Oude Kerk geheten. Dit hof bestaat nog.
(18) mulder op de watermolen der kartuizers, watermolen die nog bestaat.
(19) tussen Oude Kerk en Opstaldries.
(20) Opstal en Opstaldries worden voor hetzelfde in de volksmond genomen. Deze wijk ligt tussen de Kwaadstraat en de huidige Boulevard.
(21) mulder op de windmolen der kartuizers. Deze is sedert lang afgebroken.

b) (ligging niet vermeld) aantal : 3

— zacharias borreman ... ... 4 dagwand
— lodewic van den hole ... ... 75 roeden
— jan machtelins ... ... 1 dagwand

c) BROOTSHENDE (22); aantal : 1

— eloy de hase ... ... 2 dagwand

d) AAN DE KERK (23); aantal : 1

— martin de bisschop ... ... 3 dagwand 95 roeden

e) TER STRATEN (24); aantal : 1

— gillis borreman ... ... 50 roeden

f) (ligging niet vermeld) aantal : 1

— jacop van breyvelde ... ... 2 dagwand

3. De grote pachthoven

a) Hof ten Broeke (25)

— adriaen van de velde (pachter). In 1571 was dit hof eigendom van Meester Lieven Wauters en had een bedrijfsoppervlakte van 21 bunder (= 84 dagwand).

b) Hof ter Schuren (26)

— arend van twembeke (pachter). Was eigendom van de abdij van Groot Bijgaarden bij Brussel. Bedrijfsoppervlakte : 34 bunder (= 136 dagwand).

c) Hof te Moortsenbroek (27)

— jan de wangermersch (pachter). Was in 1571 eigendom van Pieter de Moor. Bedrijfsoppervlakte : 52 bunder (= 208 dagwand).

d) Het Monikkenhof (28)

— ogier de wangermersch (pachter). Was tot aan de Franse Revolutie eigendom van de St Martensabdij van Doornik. Bedrijfsoppervlakte : 33 bunder (= 132 dagwand).

e) Het Neerhof (29)

— gillis de wangermersch (pachter). Dit hof was tot aan haar afschaffing in 1783 eigendom van de kartuize van St Martens-Lierde. Bedrijfsoppervlakte : 42 bunder (= 168 dagwand).

EREMBODEGEM. **Valère Gaublomme.**

---

(22) ligging onbekend.
(23) zie nota 7.
(24) zie nota 3.
(25) Dit hof lag westwaarts van de kartuize, tussen de huidige Wageweg en de verbindingsweg met de Hoogstraat. Het behoorde bij de heerlijkheid ten Broeke. Ook was er de vierschaar. Dit hof verdween in het begin der vorige eeuw. De plaats der wallen is nog te erkennen.
(26) zie nota 14. Ook dit hof bestaat niet meer.
(27) was gelegen op de Berg, is eveneens verdwenen.
(28) zie nota 17.
(29) lag in de onmiddellijke nabijheid van de kartuize, noord-westwaarts. Het verdween kort na de afschaffing der kartuize.

De Schepenbrief van Bochoute,
oudste Middelnederlandse Oorkonde
1249 (*)

Het gebruik van de volkstaal in de administratieve bescheiden is een verschijnsel, waarvan het cultureel en sociaal belang bezwaarlijk overschat kan worden (1). Het beste bewijs hiervoor blijkt daaruit, dat men tot in de XXe eeuw moest wachten, vooraleer het enige gezonde principe « streektaal = bestuurtaal » ten onzent wettelijk werd erkend. Hoe de volkstaal ertoe kwam de geleerde taal — het Latijn — uit de kanselarijen te verdringen, om haar plaats voor goed in te nemen, is een probleem, des te ingewikkelder, daar de oudst bewaarde bestuurs- en rechterlijke akten, voor de aanvangsperiode buitengewoon zeldzaam zijn : oorlog en gebrek aan belangstelling hebben menige oorkonde en stadsrekening vernield of zoek gebracht.

Aldus zijn we niet aangewezen op vaststellingen en studie van een sociaal, cultureel of zelfs politiek mechanisme, maar wel op veronderstellingen. Weliswaar steunen die op welbekende feiten — maar slechts op feiten die *buiten* het hier behandelde gebeuren staan, of te schaars zijn om een beeld van hoger vermeld mechanisme op te dringen.

Wat er ook van zij : het moet vastgesteld dat die verschuiving van de geleerde taal, die plaats ruimt voor de volkstaal, zich vrij algemeen voordoet midden in de XIIIde eeuw. Dit valt samen met verscheidene andere veranderingen in toestanden, die zich rond datzelfde ogenblik of voltrekken, of reeds voltrokken hebben.

Eerst is er een ommekeer in de rechtspleging. Van het begin van de XIIIde eeuw af had het geschreven document praktisch de ooggetuigenissen als rechtsgeldige getuigenis — of als bewijs in rechte — vervangen (2) : laatste sporen van « getuigen » vindt men nog in de

---

* Deze uitgave was het voorwerp van diskussie in het Colloquium van Prof. Dr Blancquaert, Rijksuniversiteit te Gent, op 18/II/1954. Het is den schrijver een aangename plicht diegenen te danken, die aan de diskussie deelnamen, wel in het bizonder de hooggeleerde heren Blancquaert, De Keyzer en Dhont — en niet het minst de heer J. van Cleemput.

(1) Een beduidende en nog op verre na niet verouderde studie werd aan geheel die kwestie gewijd : A. COSEMANS. *Taalgebruik in Vlaanderen en Brabant tijdens de Middeleeuwen. Enkele aanmerkingen en terechtwijzingen.* (in : *VERSLAGEN EN MEDEDEELINGEN DER KONINKLIJKE VLAAMSE ACADEMIE VOOR TAAL EN LETTERKUNDE* (= VMVATL), Jg. 1934, blz. 484-512).

(2) Daar twijfelt niemand meer aan : H. WEEMAES. *Les actes privés en Belgique depuis le Xe jusqu'au commencement du XIIIe siècle. Etude diplomatique.* (in : *ANALECTES POUR SERVIR A L'HISTOIRE ECCLESIASTIQUE DE LA BELGIQUE.* XXXIV (1908), blz. 5-45; 305-340; 416-440).

eerste decenniën, wanneer getuigen in de oorkonden worden opgesomd. Dit moet, of althans zou moeten, tot gevolg hebben, dat de geschreven bewijzen verstaanbaar wezen voor het rechthorend publiek; aldus was het noodzakelijk dat deze in de volkstaal werden gesteld. Uit de aard van hun samenstelling, zullen de uiteraard meer conservatieve (vorstelijke of geestelijke) grotere kanselarijen of schrijfbureaux pas héél wat later de volkstaal doorgaans gebruiken.

Anderzijds neemt het belang van de steden toe, en ook van de plattelandsbevolking, ten gevolge van de groei van de sociaal en economische vooruitgang, en van de achteruitgang der persoonlijke macht van de vorst. Dat medezeggenschap van het volk — dat men nu democratie noemt — postuleert een verstaanbare bestuurtaal.

Vanzelf rijst dan de vraag : in welke kringen is het Vlaams voor het eerst als administratieve taal gebruikt ?

De kwestie is niet zo eenvoudig als ze op het eerste zicht schijnt te zijn, te meer daar het Vlaams niet alleen staat : het Frans (3) en het Duits (4) verdringen ook het Latijn in hun taalgebied (5), het Frans verdringt zelfs het Vlaams uit de Vlaamse kanselarijen ! (6) Rond 1250 laait reeds het laïcisme, de democratische reactie, hoog op tegen al wat clericaal en aristocratisch is, — en of de drager van die anti-kerkelijke burgerzin, of die voorstaander van het gebruik van de volkstaal nu de stad, de aristocratie, de geestelijkheid of een privaatpersoon is, is van het standpunt uit van de *cultuur*geschiedenis van ondergeschikt belang. Het ziet er trouwens naar uit, of alle standen in de XIIIde eeuw de volkstaal in eer willen houden (7).

Het ware niettemin van groot interesse te kunnen vaststellen welke kringen de andere voor waren. De bewaarde oorkonden zijn niet talrijk genoeg, om met zekerheid een vaste conclusie te treffen. Het bestaande materiaal schijnt te moeten leiden tot de hypothese dat, in Brabant, de edellieden de vorst, de steden en (dit spreekt vanzelf) de kloosters vóór waren in het gebruik van de *vernacula*, in rechterlijke en administratieve bescheiden : de oudst bewaarde oor-

(3) Over het overnemen van de Franse taal door stellers van oorkonden, zie J. GESSLER. *Notes critico-historiques.* (in : *REVUE BELGE DE PHILOLOGIE ET D'HISTOIRE* (= RBPH), XVIII (1939), blz. 972-983), die, o. m., blz. 972-973 de bibliographie van het probleem geeft.

(4) De parellele kwestie « Duits » werd bestudeerd in het werk van F. MERKEL. *Das Aufkommen der Deutschen Sprache in den städtischen Kanzleien des ausgehenden Mittelalters.* Leipzig, Berlijn; 1930, in-8°, — waaruit blijkt dat de adel als propagandist voor het Duits optrad. Sindsdien verschenen verscheidene bijdragen over het onderwerp, echter zonder de conclusies van Merkel wezenlijk aan te tasten.

(5) Zie daarover : A. DE BOUARD. *Manuel de diplomatique française et pontificale.* Parijs. 1929 1948, 2 vol. in-8° + 1 album in-4°, — t. I, blz. 248-251, waar de bibliographie.

(6) Zie de grondige ontleding van dit gebeuren in H. PIRENNE. *Histoire de Belgique. I.* 5de uitg. Brussel, 1929, in-8°, — blz. 334-342, waar ook de bibliographie, Als illustratie : de Schepenen van Ieper gebruikten schier uitsluitend het Frans.

(7) Ter illustratie : de Vlaamse letterkunde is burgerlijk en geestelijk; — de Franse aristocratisch.

konde is van 1267 (8), en gaat uit van Jan van Horneke, jonker uit een Brabants geslacht, dat in de XVde eeuw herhaaldelijk schepenen aan Brussel leverde.

In Vlaanderen gebeurt het wat vroeger (9). De oudst bewaarde oorkonde dateert er van de maand Mei 1249, en gaat uit van een kleine landelijke schepenbank (10) : van de schepenbank van Bochoute, bij Velzeke, in het Land van Aalst. Dit feit is wel zéér belangrijk. Rond Velzeke was de gebruikelijke administratieve taal namelijk het Vlaams : de beroemde vier « Oudste Nederlandse Oorkonden van Bochoute en Velzeke » (11) bewijzen dit met een toemaat. De boeren uit het Land van Aalst waren iedereen voor, in de Nederlanden.

Op stylistisch gebied werd de oudste Middelnederlandse oorkonde grondig onderzocht, en vergeleken met de andere, schier even oude, van Velzeke (12). Het resultaat is, wat ons hier aangaat, buitengewoon leerrijk. Wellicht heeft één klerk minstens twee van de vier (13) oorkonden (1249, 1267) geschreven, of althans, indien er twee griffiers waren, stammen ze beiden uit één en dezelfde schrijfschool (14). Wat veel gewichtiger is : in drie gevallen werd eenzelfde formulierboek gebruikt (15). En dat leidt natuurlijk tot de plausibele veronderstelling, dat, indien de griffier van Bochoute in 1249 over een Vlaams formulierboek beschikte, het Vlaams toch al een tijdje — al was het pas in de streek — als rechtstaal in zwang was. Uit hoger vermelde syntactische ontleding door Prof. van Loey blijkt tevens, « dat het stroeve en onbeholpene, onduidelijke in de taal van den

(8) Eerste vermelding 1254 : H. OBREEN. *L'introduction de la langue vulgaire dans les documents diplomatiques en Belgique et aux Pays-Bas.* (in : *RBPH,* XIV (1935), blz. 90-98), blz. 95. De oudst bewaarde oorkonde voor Antwerpen werd met een uiterst secuur commentaar uitgegeven door F. BLOCKMANS. *De (voorlopig ?) oudste, originele Dietse schepenbrief van Antwerpen, 25 Oktober 1296.* (in : *RBPH,* XXVII (1949), blz. 726-735).

(9) Brabant staat trouwens ook nog ten achter op Vlaanderen, wat betreft het gebruik van Vlaamse zegels.

(10) Laatst uitgegeven door H. OBREEN & A. VAN LOEY. *De oudste middelnederlandsche oorkonden, voor onderwijs en eigen studie verzameld en naar het oorspronkelijk uitgegeven.* (in : *VMVATL,* Jg. 1934, blz. 329-471), blz. 337-340, nr. 1; en A. VAN LOEY. *Middelnederlands Leerboek.* Antwerpen, 1947, in-8°, — blz. 196-197, nr 29. Deze uitstekende uitgaven, hoofdzakelijk voor filologen bestemd, zijn strict « diplomatisch »; op het einde van deze studie geven wij een, voor historici gemakkelijker te gebruiken uitgave.

(11) Dit zijn de juist vermelde schepenbrief van Bochoute, en drie schepenbrieven van Velzeke (1254, 1257, 1267). Ze werden meesterlijk bestudeerd door A. VAN LOEY. *De oudste Nederlandsche oorkonden van Bochoute en Velzeke, stylistisch vergeleken.* (in : *VMVATL,* Jg. 1934, blz. 589-600).

(12) Zie voorgaande nota.

(13) Pas in afschrift bewaard, lijken de 2 andere, paleographisch, niet thuis te wijzen.

(14) Dit was de mening van wijlen Dr Laurent van Werveke, die A. van Loey, in het zoeven aangehaald werk citeert.

(15) H. NELIS. *Notes de diplomatique et de chronologie flamandes au XIIIe siècle.* (in : *MELANGES D'HISTOIRE OFFERTS A HENRI PIRENNE.* Brussel, 1926, 2 vol. in-8°, — blz. 327-334), blz. 328, had de analogie reeds bemerkt.

Bochoutschen schepenbrief van 1249, niet te wijten is aan het feit, dat het Nederlandsch nog niet genoeg ontwikkeld en gerijpt was om als oorkondentaal te dienen, maar wel een gevolg is van de onbekwaamheid of onervarenheid van den Bochoutschen klerk. Deze moest trouwens niet gewoon zijn, ten minste nog niet in 1249, *veel* acten op te tekenen » (16). Daar waar het formulierboek, dat ten slotte slechts begin- en slotformules biedt, geen model voorlegt, daar namelijk waar de eigenlijke inhoud moet opgesteld, begint de onbeholpenheid van de schrijver, die met de taal moeizaam moet worstelen, om de rechtshandeling neer te pennen.

Wat is nu die rechtshandeling ?

In Mei 1249 verkoopt zekere Boidin Moleniser (17) 2 ½ bunder lands aan een Gents poorter, Hendrik van de Putte. Het verkochte land ligt in het ambacht Bochoute, tussen de « Ghintwege » (de weg van Beerlegem naar Gent) en het huis van Boidin (18), (de bedoeling is, dat Hendrik tussen dit huis en de weg op Gent 2 ½ bunder mag uitkiezen). Geen vermelding van de koopsom, wel echter van de garantie, van de *waring :* de verkoper belooft die 2 ½ bunder te vrijwaren van alle *quorelen* (aanvallen) tegen eender wie de koop in rechte betwist, met 1 halster haver en 9 denier per bunder, met uitzondering van de tiende. Het contract voorziet, dat de verkoper Boidin Moleniser, het land behoudt als erfpachter en daarom aan Hendrik van de Putte een pacht schuldig is van een mud tarwe en twee kapoenen. De pacht moet betaald worden te Gent (19) tussen de 1ste November en de 25ste December, zoniet verliest Boidin alle recht op het land, dat dan volle eigendom — of erf — van Hendrik van de Putte wordt.

Alles samengenomen betreft dit een vaak voorkomende en omslachtige verhandeling, nml. de middeleeuwse *rentekoop :* iemand heeft bedrijfskapitaal nodig (Boidin); daarom verkoopt hij aan een geldschieter (Hendrik) een onroerend goed, dat hij tegen een rente, d. i. een jaarpacht, *t'erfeleken pachte* terugneemt (20).

Dit alles geschiedde bij contract, waarvan een « getuige » moest bestaan. Daarom wendden de twee partijen zich tot de schepenbank, onder wie de verkochte grond ressorteerde, namelijk tot de schepenen

(16) A. VAN LOEY. *De oudste Nederlandsche oorkonden van Bochoute...* blz. 596.

(17) Boidin (Baudewijn) Moleniser van Dallen — latere documenten noemen hem her Boidin.

(18) Dit huis is wellicht een belangrijk gebouw. In 1295 heet het nog « dit lant leit tuschen de Ghintweghe ende ser Boidin Muelnijsers huus » (OUDENAARDE. *Archief van de Commissie van Openbare Onderstand. Fonds Hospitaal,* reg. nr 47, fol. 9).

(19) De oorkonde bepaalt : « te Gent, binnen de 4 poorten », een rechtsformule die teruggaat op de tijd, toen de oudste Gentse portus inderdaad tussen 4 poorten en 4 bruggen lag. Zie H. VAN WERVEKE. *Kritische studiën betreffende de oudste geschiedenis van de stad Gent.* Antwerpen, Parijs, Amsterdam; 1933, in-8°. (*WERKEN UITGEGEVEN DOOR DE FACULTEIT DER WIJSBEGEERTE EN LETTEREN DER UNIVERSITEIT TE GENT,* LXIX), blz. 30.

(20) Laat de vermangeling van onroerend goed wegvallen, en men heeft nagenoeg onze huidige hypotheek.

van het ambacht Bochoute, die dus optreden *ratione loci*. Dat optreden beperkt zich trouwens tot de genadige rechtspraak (21) : zij doen niets meer dan de rentekoop te beoorkonden. Opvallend is dat hun beoorkonding de schepenen van Velzeke *tevoirst* betreft : omdat de schepenbank van Bochoute naar die van Velzeke te hoofd, te hofvaart ging, d. w. z. in twijfelachtige gevallen te Velzeke haar recht moest halen (22). Die verhouding komt kenschetsend tot uiting in de bezegelingsformule, waarin die van Bochoute verklaren geen zegel te hebben, van hun « hof » (ovede), en dat van Velzeke geleend kregen (23), — met de voorzichtige bepaling, dat de bezegeling geen verantwoordelijkheid vanwege de schepenbank van Velzeke impliceert (24).

Bij het opstellen van de oorkonde — de vorworde — maakte de scribent gebruik van een formulier : Prof. van Loey maakte nauwkeurig uit, welke woorden uit een formulier werden afgepend, en welke zinsneden de griffier van Bochoute zelf moest opstellen. Het bestaan van een Vlaams formulier wijst er op, dit weze hier nog eens gezegd, dat onze schepenbrief *niet* de eerste in het Vlaams gestelde was. Het ligt namelijk voor de hand, dat geen formulierboek werd samengesteld, om de overname van de landstaal te vergemakkelijken, laat staan te veroorzaken. Daarenboven leert de *intitulatio* ons, dat het gebruikte formulierboek een vrij geëvolueerd, dit is modern, was, daar doorgaans tot in de tweede helft van de XIIIde eeuw moet gewacht worden, om schepenbrieven te zien, alleen in naam van de *scabini*, van de schepenen uiitgevaardigd (25).

* * *

Hierna geven we nu de tekst van de oudst bewaarde oorkonde

(21) De genadige rechtspraak in ons land werd bestudeerd door H. NELIS. *Etude diplomatique sur la juridiction gracieuse des echevins en Belgique (1150-1300).* (in : *ANNALES DE LA SOCIETE D'EMULATION DE BRUGES*, LXXX (1937), blz. 1-57). Een kort maar zeer juist overzicht in F.L. GANSHOF. *Recherches sur les tribunaux de châtellenies en Flandre avant le milieu du XIIIe siècle.* Antwerpen, Parijs; 1932, in-8° (*WERKEN UITGEGEVEN DOOR DE FACULTEIT DER WIJSBEGEERTE EN LETTEREN DER UNIVERSITEIT TE GENT*, LXVI), blz. 51-57; verder van dezelfde auteur in F.L. GANSHOF & J. DE STURLER. *De Vlaamsche en Brabantsche instellingen [XIIe-XIVe eeuw].* (in : *GESCHIEDENIS VAN VLAANDEREN. II.* Antwerpen, (1937), in-4°, ill. blz. 107-188), blz. 158-159. Verder volledige bibliographie over het onderwerp in het juist aangehaald werk van H. Nelis.

(22) Samen met de schepenbanken van Beerlegem; van Ter Beken en Boddries (beide te Dikkelvenne); van Gavere; van Hundelgem; van Nederhasselt; van Roborst; van Ter Gracht en Ten Dale (beide te Roborst); van Roosbeke; van Vloersegem; van de Landschepenen van Zottegem. Zie J. VAN CLEEMPUT. *Enkele historiographische gegevens over de oudste geschiedenis van Velzeke in de Middeleeuwen.* (in : *JAARBOEK VAN DE ZOTTEGEMSE CULTURELE KRING.* I. (1949-1950). blz. 25-68), blz. 39.

(23) Het komt vaak voor, dat een schepenbank zonder zegel elders (niet noodzakelijk bij de hoofdschepenen) om bezegeling vraagt; zie H. NELIS. *Etude diplomatique...*, blz. 42-43. J. VAN CLEEMPUT. A. w., blz. 39-40 vermeldt, eigenaardig genoeg, dit geval niet.

(24) « war si ne donre nemmeer toe. »

(25) H. NELIS. *Etude diplomatique....* blz. 37-38; de vroegere worden uitgevaardigd in naam van meier en schepenen.

in het Middelnederlands. Daar reproducties vrij in omloop zijn, en er verscheidene uitstekende moderne zgn. diplomatische uitgaven bestaan, leveren wij een tekst, uitgegeven volgens de algemeen aanvaarde vereisten van de moderne historiografie.

De schepenen van Bochoute oorkonden, dat Boidin Moleniser 2 1/2 bunder land, gelegen te Velzeke, aan Hendrik van de Putte, burger van Gent, verkocht heeft, om het onmiddellijk terug in erfpacht te nemen, mits een jaarlijkse cijns van 1 mudde tarwe en 2 kapoenen.

1249, Mei.

A. OORSPRONKELIJK : OUDENAARDE, *Archief van de Commissie van Openbare Onderstand, Fonds Hospitaal,* nr 542.

Charter, perkament (H., plooi opengeplooid, l. 12,5 - r. 13,0 cm., B., b. 22,2, - o. 23,4 cm.), voorzien van een dubbele staart van perkament, voor een nu verloren afhangende zegel.

RUG : *a) XIIIde eeuw :* « Moleniser . X . Jornalia pro . modio frumenti et pro duobus caponibus . » verder « septima ».

b) XIVde eeuw : « fla. m° cc° xlix° ».

c) XVIIIde eeuw : « Velzeke ».

d) XIXde eeuw : « Inventaris n° 542. Koopbrief van II bunder land op Bochaute verkogt door baudin molniser aen dheer henricus Van de putte tot Gend, Jaer 1249 ».

B. AFSCHRIFT : *XIVde eeuw :* OUDENAARDE, *t. a. p.,* nr 80 bis, fol. 40v°[a] (= Boek van Institutiën ende Fondatien, stuk nr 160) (26).

C. UITGAVEN : C.A. SERRURE. *Geschiedenis der Nederlandsche en Fransche Letterkunde* (27), blz. 88/89. — C.A. SERRURE. *Letterkundige Geschiedenis van Vlaanderen* (28), blz. 19. — DE POTTER & BROECKAERT. *Geschiedenis der Gemeenten van de Provincie Oost-Vlaanderen. Velzeke-Ruddershoven* (29), blz. 17, noot 1. — PIRENNE. *Album belge de diplomatique* (30), noot bij

a door een reactief gedeeltelijk onleesbaar.

(26) D. i. het oorkondenboek van het Hospitaal.

(27) C.A. SERRURE. *Geschiedenis van de Nederlandsche en Fransche Letterkunde in het Graefschap Vlaenderen. Van de vroegste tijden tot aan het einde der regering van het Huis van Burgondië.* Gent, 1855, in-8°.

(28) C.A. SERRURE. *Letterkundige Geschiedenis van Vlaanderen. I* (enig verschenen band). *Nederlandsche en Fransche Letterkunde tijdens de XII°, XIII° en XIV° eeuwen.* Gent, 1872, in-8°, front.

(29) F. DE POTTER & J. BROECKAERT. *Geschiedenis van de Gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen.* 5de reeks. V. Gent, 1900, in-8°.

(30) *Album belge de diplomatique. Recueil de fac-similes pour servir à l'étude de la diplomatique des provinces belges au moyen-âge, publié sous la direstion de* H. PIRENNE. Jette-Bruxelles, 1909. in-f°.

pl. XXVIII (bezorgd door H. VAN DER LINDEN). — VERCOUILLIE. *De Taal der Vlamingen* (in : *VLAANDEREN DOOR DE EEUWEN HEEN).* 1ste uitg. blz. 214; 2de uitg., t. I blz. 19 (bezorgd door L. GROOTAERS) (31). — WILHELM. *Corpus der altdeutschen Originalurkunden* (32), blz. 24, nr 11. — OBREEN & VAN LOEY. *De oudste Middelnederlandsche Oorkonden,* blz. 337-338, nr 1. — VAN LOEY. *Middelnederlands Leerboek,* blz. 196-197, nr 29.

D. FAC-SIMILE UITGAVEN : PIRENNE. *A. w.,* plaat XXVIII. — BECKERS & BACCAERT. *Vlaanderen van in de vroegste tijden tot in 1815* (33), plaat IV. — BECKERS. *La Flandre des origines à 1815* (34), plaat IV. — VERCOUILLIE. T. a. blzz. (35).

Paleographische aantekening. Aansluitend bij de mening van wijlen Dr L. van Werveke en van Prof. van Loey, stellen wij een frappante « Schriftähnlichkeit » vast tussen deze oorkonde en de Schepenbrief van Velzeke, 1267 (36). — Een vergelijking van de twee oorkonden, samen met het hoger reeds gezegde, laat toe met beslistheid te schrijven, dat de twee oorkonden van één en dezelfde hand zijn. Wij hebben het onderzoek echter niet ver genoeg doorgevoerd, om de schriftschool te kunnen aanduiden.

Diplomatische aantekening. Deze oorkonde, oudst bekende in het Nederlands, is een akte van genadige rechtspraak, door plattelandschepenen uitgevaardigd, — ze behoort tot het type van de bezegelde oorkonde, en is opgesteld aan de hand van een formulierboek (37).

---

(31) Bijdrage in het verzamelwerk : *Vlaanderen door de Eeuwen heen.* 1ste uitg. Amsterdam, 1922, in-4°, ill. 2de uitg. onder leiding van J. DENUCE en J.A. GORIS. Amsterdam, Antwerpen, Brussel, Leuven; (1931-1932), 2 vol. in-4°, ill. 3de uitg. onder leiding van M. LAMBERTY en R. LISSENS. Brussel, Amsterdam; 1951-1952, 2 vol. in-4°, ill.

(32) *Corpus der altdeutschen Originalurkunden bis zum Jahre 1300,* begonnen door F. WILHELM. Lahr, 1939-, in-4°. Het Corpus verschijnt per afleveringen; 1953 zag afl. nr 26.

(33) D. i. de *KATALOGUS VAN DE ALGEMEENE WERELDTENTOONSTELLING TE GENT, 1913. I. OPVOEDING EN ONDERWIJS. 3. HOOGER ONDERWIJS. — WETENSCHAPPELIJKE INRICHTINGEN. Vlaanderen van de vroegste tijden tot in 1815. Terugblikkende studie* uitgegeven onder leiding van LEON BECKERS. In Nederlandsch bewerkt door HERMAN BACCAERT. Gent, 1913, in-8°, ill.

(34) De Franse tekst van het voorgaande : *La Flandre des Origines à 1815.* Etude rétrospective publiée sous la direction de LEON BECKERS. Gand, 1913, in-8°, ill.

(35) Het scheen ons overbodig, in het kort bericht vóór de akte zelf de vermelding te plaatsen van ontledingen en regesten. Ze wezen hier op haar plaats; wij beperken ons trouwens tot de voornaamste. GEDEELTELIJKE UITGAVE : LECOUTERE. *Inleiding tot de taalkunde,* blz. 342. — REGEST : BLOCKMANS. *Het Gentse stadspatriciaat,* blz. 404-405. — ONTLEDINGEN : WAUTERS: *Table chronologique,* IV, blz. 558; BECKERS & BACCAERT. A. w., blz. 36, nr 222; BECKERS. A. w., blz. 46, nr 222.

(36) GENT. *Rijksarchief. Fonds St-Pietersabdij,* sub a°. Laatst uitgegeven door A. VAN LOEY. *Middelnederlands leerboek,* blz. 197-198, nr 30.

(37) Zie hoger.

Historische aantekening: Deze oorkonde geraakte in het archief van het O.L.V.-Hospitaal te Oudenaarde, toen de jaarrente aan deze instelling werd geschonken (38). Deze schenking gebeurde tussen 1272 en 1291 (39). De rugaantekeningen verschillen niet van de overige notities op Oudenaardse hospitaaloorkonden (40). Slechts ontbreekt de aantekening uit de XVIIde eeuw, die op meest al de andere voorkomt (41).

De scepenen van Bochouta (42) quedden alle degene, die dese lettren sien[b] selen[c] in onsen Here.

Si maken bekent die nu sien ende die wesen selen, ende den scepenen van Velseke (43) tevoirst[d], dat der Boidin Molniser van Dallen (44) vercochte den hare Henricke van den Putte, portere van Ghint, II ½ bunre lans, de rode met XX voeten; dat lant leit tuschen den Ghintwege ende sinen us, op soe welc ende soet der Henric kisen wille (45). Dat[e] lant wercochte hii te vulre wet, bi meier ende bi

b correstuur op « sin ».
c correctuur op « *in* o[nnsen] ».
d bovengeschreven « i » als correctuur op « tevorst ».
e geschreven op twee andere letters, waarvan de tweede een staart had.

(38) De schenkingsoorkonde bleef niet bewaard. Persoon van schenker kennen we door aantekeningen in Hospitaal-Renteboeken : meester Hendrik van Velzeke, kanunnik van de Kathedraal te Doornik en koorbisschop (aartsdiaken) van Gent (Aantekeningen alle geciteerd door J. VAN CLEEMPUT. *A. w.*, blz. 41). Wij menen dat deze meester Hendrik de zoon of althans de erfgename moet zijn van de Gentse patriciër Hendrik van de Putte (Pitte), die koper was van de 2 ½ bunder land. Meester Hendrik schijnt zijn geheel vermogen aan het Hospitaal geschonken te hebben; althans worden boeken van hem vermeld in de catalogus van de hospitaalbibliotheek, 1300 ca. : « 31. Decretum. 32. Decretales. Magistri Henrici de Velseke, quondam canonici Tornacensis et archydiaconi Gandensis. » Zie J.G. DE BROUWERE. *Le catalogue de l'hôpital d'Audenarde en 1300* (met fac-simile). (in : *DE GULDEN PASSER.* XXV (1947), blz. 292-296), blz. 295.

(39) J. VAN CLEEMPUT. *T. a. p.*

(40) Het Oudenaardse Hospitaal-archief werd, *qua* de oorkonden herhaalde malen gerangschikt : begin XIIIde eeuw (gerubriceerde aantekening); einde XIIIde eeuw (ca. 1290); midden XIVde eeuw; midden in de XVIIde eeuw; XVIIIde eeuw (ca. 1725). XIXde eeuw (1829).

(41) Dit is alleen een volgnummer, dat slechts schijnt aangebracht op oorkonden, die van practisch nut gebleven waren.

(42) Bochoute, gehucht onder Dikkelvenne (Oost-Vlaanderen, Gent, Oosterzele). Het rechtsgebied van de schepenbank lag blijkbaar op de grens tussen Velzeke en Dikkelvenne. Dat het hier Bochoute bij Velzeke betreft, wist C.A. SERRURE. *Letterkundige geschiedenis van Vlaanderen. I.* Gent, 1872, in-8°, — blz. 19 reeds. H. NELIS. *Notes de diplomatique....* blz. 328-329 heeft het bewezen.

(43) Velzeke-Rudderhoven.

(44) Dallen is een onbekend gebleven plaats.

(45) Die 2 ½ bunder land lagen tot op het einde van de VIVde eeuw op het grondgebied Velzeke (OUDENAARDE. *Ibidem.* Register nr 48 (Renteboek 1379), sub v° Velzeke); — in het begin van de XVde eeuw echter op Dikkelvenne (IBIDEM. Register nr 49 (Renteboek 1421), fol. 67 v° : « Te Crabbinghen bi Dickele »). Rond 1400 is er dus een verschuiving geweest van de grens tussen Velzeke en Dikkelvenne. Hoe en waarom dit gebeurde is niet uit te maken. De oplossing voorgesteld door J. VAN CLEEMPUT. *A. w.*, blz. 41 (naasting van heerlijke rechten) bevredigt vooralsnog niet.

scepenen. Dat lant heft hij geloft te quitene, met 1 hallster evenen ende IX d. bunre, van alre quorelen, sonder de godestinde, chegen alle dieghene, die te dage ende te rechte willen comen.

Dat selve lant dat hijr genomet es, dat heft hij, Boidine Molenisere, weder gegeven t'erfleken pachte, ombe I[f] mudde tarwen ende ombe II capone 's iars, — die tarwe te Ghint, bennen den IIII porten te leverne (46), dar der Henric wille, bennen II d. de beste ende bi der mate van Ghint; dese tarwe es hi sculdech Alrehelegermesse ende ont hir ende metwintre vergouden te sine. Gebrake hem hir af, soe sloge der Henric sin hant ane lant ende hilt alse sin herve.

Dese rente, die ute desen lande gaet, die moet quiten der B[oidin] ende sin afcomende, ofte so wie so lant houdende es over den hare Henricke, soe dast der Henric negene scade en ebbe, no sin afcomende.

Wi en hebben selve negenen segel. Scepenen van Velseke, van onsen ovede, bidi dat wi 't vor hem bekenden, hebben si ons haren segel gelenet (47); War si ne donre nemmeerg toe (48).

Dese voruuorde was gemaket anno D[omi]ni M°CC°XL°IX°, in maio.

J.G. de Brouwere.
Bibliothecaris-bibliograaf
bij de Koninklijke Bibliotheek
van België.

UIT HET VROEGERE VOLKSLEVEN

Een mislukte Bedevaart naar Rome

Augustinus Dhaeyer, 24 jaar oud, geboren te Nederbrakel en er wonende, slachter van ambacht, maar zonder werk, had zich in de Lente van het jaar 1773, samen met een dorpsgenoot, Franciscus Judocus de Stockel, op pelgrimagie begeven naar Rome. Maar, « gecomen sijnde tot Trier en had men hem aldaar geen paspoort willen geven, dusdaenighlijck dat hij was afgecomen ende sigh tot Borgerhout begeven bij de beenhouwers om werck te soecken... » Op 25 April 1773 werd hij echter door de rondgast aangehouden en overgevoerd naar Brussel, waar de drossaard hem op de Hallepoort ondervroeg en, in hem geen schuld vindende, hem gewoon « relaxeerde ».

(RAB, Drossaard van Brussel, nr 165).

C. Th.

f eigenlijk pende de scribent een « L ».
g correctuur op « nemmer ».

(46) Zie noot nr 19.

(47) Wellicht *niet* het zegel vermeld bij E. DE GHELLINCK D'ELSEGHEM VAERNEWYCK. *Sceaux et armoiries des villes, communes, échevinages, châtellenies, métiers et seigneuries de la Flandre ancienne et moderne.* Parijs, Brussel; 1938, in-4°, ill., — blz. 356, dat van 1347, d.i. een eeuw later, is.

(48) De punctuatie van de *Siegelbitte* werd zó overgenomen, na diskussie in het Colloquium 18/II/1954. De betekenis wordt: De schepenen van Velzeke, onze hoofdschepenen, — nadat wij het vóór hen verklaarden — hebben ons hun zegel geleend; verder hebben ze met deze oorkonde geen uitstaans.

De Ommegangstaties van 1673 te Lede

Bede-, boete- en smeektochten bezitten een hoge ouderdom zowel in het liturgisch leven als in de volksdevoties. Bij ons zijn de bedevaartplaatsen zeer verspreid en hier en daar is er een « ommegang » of processieweg mee vergroeid. Alsof de gelovige niet genoeg had aan de verering van de relikwie of het beeld van een bepaalde heilige, kwam geleidelijk in gebruik biddend van uit de kerk een kapel of kapellekens — de latere ommegangweg — te bezoeken. Denken wij hier voor de streek van Aalst aan de Ommegangweg t.e. van O.L. Vrouw te Mere, te Liedekerke t.e. van O.L.Vrouw ter Muilen, te Kerksken t.e. van de H. Godelieve en te Lede t.e. van de VII Weeën van O.L.Vrouw, « de Nood Gods ».

In 1414 werd het beeld van « de Zoete Nood Gods » — Piëta in gepolychromeerd hout, 75 cm. hoog — aan de kerk van Lede geschon-

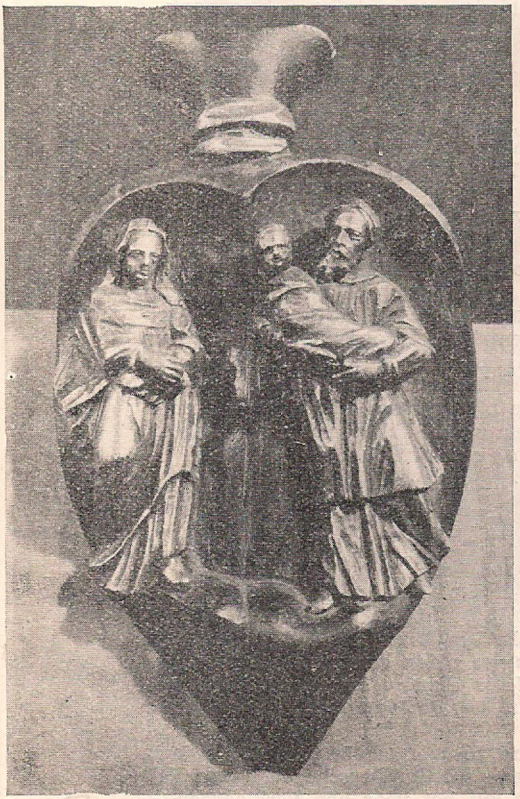

Eerste Wee: Opdracht in de Tempel.

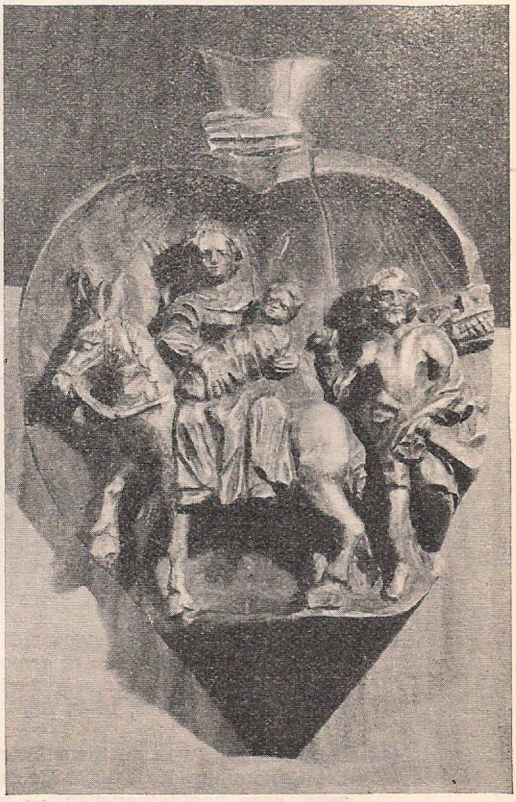

Tweede Wee: Vlucht naar Egypte.

ken, door een uitwijkeling naar het Rijnland (1) en kende al zeer spoedig, niet slechts over het Land van Aalst, maar over het gehele graafschap Vlaanderen, ja zelfs tot in Brabant en Henegouwen de roep der mirakelen. De volkstoeloop moet voor die tijd dan ook buitengewoon groot geweest zijn. Voeg daarbij de tochten met de relieken door de bisdommen Kamerijk, Doornik en Terwanen (2).

Reeds van in de 15e eeuw lezen wij in de archivalia dat de pelgrims, naast het bezoek aan het beeld van de Nood Gods in de kerk te Lede, processiegewijs of alleen biddend trokken naar « de kluis » of een kapel, aan de hoek gevormd door de weg naar Hofstade en de Zwarte Baan. Door Jan van Gavere gezeid van Liedekerke, bisschop van Kamerijk, werd op 26 April 1415 een luisterrijke processie naar een kluis aan de geestelijken en leken voorgeschreven tot het bekomen van een bizondere aflaat.

Wat de geestelijkheid voordeed — eertijds op Drievuldigheids-

(1) J. DE BROUWER : *Geschiedenis van het Mirakuleus Beeld van O.L.Vr. van Lede.* Lannoo, Tielt, 1953.
(2) Land van Aalst, Jg. IV, blz. 16, v.

Derde Wee : Wedervinding van Jezus.

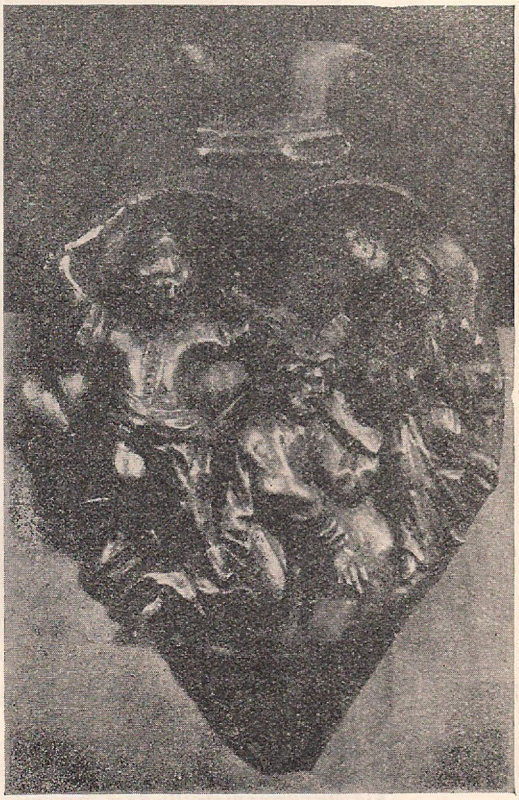

Vierde Wee : Kruisontmoeting.

zondag en later op de Zondag onder het Octaaf van H. Sacramentsdag —, zou het volk nadoen.

In de loop der jaren werd de bedeweg langer en ging een andere richting uit. Langs heen de huidige ommegangweg waren in de 17e

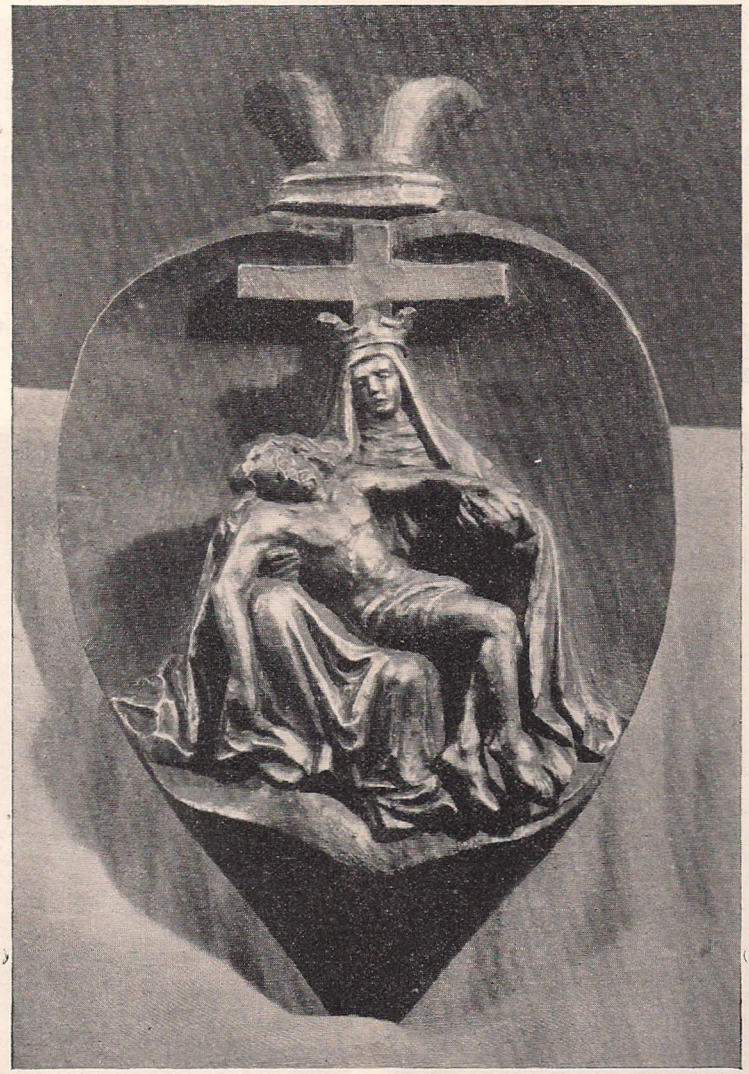

Zesde Wee: Kruisafdoening.

eeuw vijf staties of kapellekens gebouwd. Jan Bette, heer van Lede, liet in 1615 een zesde kapel — de huidige Grote Kapel — bouwen nabij de « predick linde », waarin het tafereel van de Kruisiging van Kristus, met Maria en Joannes aan de voet van het kruis, werd ge-

plaatst. In 1642 kreeg Jan Jansen opdracht voor de oude kapellekens vijf schilderijen te maken.

Werd dit schilderwerk vernield ? In ieder geval het staat vast, wanneer in 1673 de aartsbisschop van Mechelen, Alfons de Berghes, speciale voorrechten verleent aan hen die « de mysterieën der Zeven Weeën verdeelt door statiën op de processieweg » bezoeken, pastoor Ariens nieuwe staties liet oprichten.

Een beeldhouwer werd met de uitvoering van dit werk belast. Deze reliefs, uitgewerkt in lindenhout, zijn het werk van FRANS VAN CRAESBEECK. Door het Centraal Iconografisch Archief van het Jubelpark werden deze basreliefs gedateerd omstreeks het einde van de 17e eeuw. Opzoekingen in het kerkarchief van Lede deden ons zowel de datum der uitvoering als de kunstenaar er van kennen. Het kerkbestuur van Lede betaalde immers op 24 Mei 1673 « aen Frans van Craesbeeck over het maecken vande beelden inde statien op de ommeganck wech 8 pond 1 stuiver 8 groten ».

Dit halfverheven beeldhouwwerk (waarvan wij voor ons tijdschrift het negatief danken aan A.C.L., Brussel en de cliché's aan het Groepscomité van de O.L.Vrouwscoutsgroep te Lede), veeleer volkse

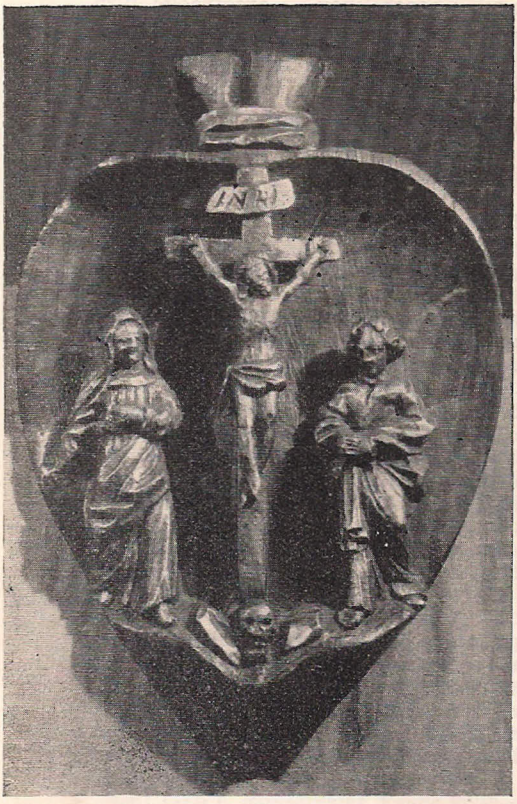

Vijfde Wee : Kruisiging en dood.

Zevende Wee : Graflegging van Kristus.

kleinkunst dan het werk van een groot kunstenaar, bestaat uit zeven kleine houten reliefs, in hartvorm, die ieder 30 op 30 cm. meten en zeven smarten voorstellen van O.L.Vrouw. De lezer kan zelf oordelen over de harmonie en de sierlijke lijn die in ieder der Weeën steekt; vooral de zesde statie — een interpretatie van het piëtabeeld vereerd in de parochiekerk — treft door de eenvoud van de samenstelling en de uitbeelding van het dramatisch gebeuren.

Deze staties hebben vermoedelijk tot bij de Franse Revolutie de godsvrucht der gelovigen opgewekt en werden in 1798 samen met de kruisen verwijderd. Bij het einde van de Beloken Tijd (1802) werden de Zeven Weeën op hun plaats hersteld, tot wanneer pastoor Jan-Baptist de Groote in 1854 — juist honderd jaar geleden — de oude kapellekens door de huidige liet vervangen en de houten reliefs van 1673 de plaats moesten ruimen voor vijf geschilderde doeken, hetzelfde gebeuren voorstellend; voeg daarbij de Grote Kapel en het H. Graf.

Alsdan kwamen deze reliefs op de zolder van de sacristie terecht, waar zij mogelijk als oude rommel tot speelgoed dienden voor de misdienaars. Bedekt onder een laag zwarte lakverf kwamen deze parels van volkse kunst langs een omweg — met of zonder toelating van de pastoor, die er niet mocht over beschikken — omstreeks 1925 in het bezit van Dr Frans Bessems, die ze ter herstelling en opfrissing toevertrouwde aan dhr Michel van Sande, die er de lakverf afhaalde, en aan kunstschilder Ysabie, die ze opknapte.

Tot zover de belevenissen van de ommegangstaties van Frans van Craesbeeck !

HOFSTADE. *J. de Brouwer.*

Van mensen uit vroegere tijden

Jan Hendrik Huybrechts, borger van Brussel en hoedenmaker, was bij het bombardement van Brussel in 1695 gaan wonen naar Gent, waar hem een zoon Jan-Baptist geboren werd, met wie we in Juli 1726 kennis maken. Deze was toen 30 jaar oud. Later was het gezin naar Brussel teruggekeerd en huwde Jan-Baptist er met Marianne de Moulin, met wie hij drie kinderen kreeg. Zij woonden aan de Gebroken Hof bij de Kapellekerk. Te oordelen naar zijn bezigheden moet hij het niet breed gehad hebben : hij kocht oude hoeden op, ging hout sprokkelen « in den bosch » en droeg hout bij de borgers.

In vorengenoemde maand bevond hij zich te St.-Kornelis-Horebeke en werd er omstreeks 2 uur door het volk van de heer Cateneda aangehouden, terwijl hij aan het bedelen was, om zijn kinderen de kost te geven, zei hij. Hij had een paard bij zich, dat hij in een herberg te Neigem op de weg naar Geraardsbergen, ter plaatse genoemd Egipten verwisseld had met een ander dat hij vijf maand vroeger op de jaarmarkt in die zelfde stad gekocht had en in aanwezigheid van Pierre Philip 4 pataccons betaald had in de herberg « in de Stortkerre ». Hij had evenwel een pas bij zich, getekend door Ludovicus Mouton, pastoor, Jan der Eycken, meier, Pieter van Latum, schepen, J. Boschmans, griffier, en « gecacheteert met het cachet van Ludovicus van der Cruyce, heer van Rumbeke ». Dit bewijs diende eigenlijk als toelating om aalmoezen op te halen ten behoeve van Jan Martens, wiens hele doening, koeien, schapen enz., afgebrand was. Zelfs de knecht, die de schapen wilde redden, was in de vlammen omgekomen.

Huybrechts vroeg om vergiffenis, voor zover hij mocht misdaan hebben, en werd vrijgelaten. (Dross. van Brab., nr 261). *C. Th.*

Bona et jura Monasterii Haffligemensis

(VERVOLG)

AALST

OVER KERKELIJKE GOEDEREN. (a)

(27)

Daar eveneens Santbeke, Mylbeeck, Krekelendries

Patronus hujus Ecclesiae ab antiiquis fuit Thesaurarius Cameracencis, estque collator Curae Alostensis, qui in declaratione Henrici de Berges Episc. Camer. de 16 nov. 1498 declaratur manere in omnii

(a) Patroon van die kerk was van ouds her de Thesaurier van Kamerijk, eveneens begever van de pastorie te Aalst, die in de verklaring van de bisschop van Kamerijk, Henricus de Berges, van 16 November 1484 gezegd wordt al zijn rechten te behouden, ondanks de overbrenging van het St Gorikskapittel van Haaltert naar de St Martenskerk te Aalst (zie daarover LAND VAN AALST : 1952 / Nr 3 en volgende).
Aldus bleef de pastoor van Aalst, die toen nog geen deken of kanunnik was, zijn oude rechtstoestand behouden.
Eertijds waren er 12 vaste cotidianisten, en in genoemd jaar was hun aantal tot zeven verminderd.
Evenzo waren vroeger in het kapittel te Haaltert zes kapelanen, en dit kapittel had eveneens een deken, een onderdeken, maar geen proost. Wij lezen dat sinds het jaar 1359 Hugo Proost deken was.
1512 : Livinus Nilis deken en kanunnik der St Gorikskerk te Haaltert, of van St Marten te Aalst. Hetzelfde jaar zien wij hem verzaken voor Daniel Pijnbroeck.
1521 is deken van Aalst Daniel van Pynbroeck, genaamd van Halle. Er weze opgemerkt dat bovengenoemde bisschop, in zijn vermelde verklaring, aan de thesaurier, in zijn hoedanigheid van patroon van St Martens te Aalst, de offeranden van het volk op de vier voornaamste feestdagen van het jaar heeft voorbehouden. Die thesaurier was niet alleen patroon, doch ook « persona », zoals in 1222 Joannes, die toen de verwerving van het derde deel der tienden goedkeurde, proost was te Rijsel en thesaurier te Kamerijk.
1291 leest men dat Egidius de Beienghem kapelaan was van St Jan te Aalst.
Vóór 1432 leest men van Laurentius Musschezeele, Aalstenaar en deken, die omstreeks 1432 in de karthuize van Herne trad, en aldaar prior was in 1437 en overleed op 3 December 1477 vereerd met vele eerbewijzen wegens zijn heilig leven.
1566 leest men dat Egidius van Raffelghem deken van het district Aalst was. Maar waarschijnlijk was hij slechts aartspriester.
1427 Johannes Nieumeester priester kapelaan van het altaar der H. Elisabeth in de parochiekerk te Aalst.
Sinds 1490 was Zeger van Hingene pastoor te Aalst en overleed 1504.
1530 meester Daniel Pymbroeck deken van Aalst.
1517 was deken Willelm van Nuwenhove, door wiens toedoen de abt

suo jure, non obstante translatione capituli S. Gaugerici Alterensis ad Ecclesiam S. Martini Alostensis. (1)

Similiter curatus Alost. qui tunc nondum Decanus nedum canonicus erat, in suo antiquo jure manebit.

Solebant ibi ab antiquis esse duodecim cotidianistae : et praefato anno jam reducti erant ad numerum septinarium.

Item in capitulo Alterenso erant antea sex capellani : et hucusque dictum capitulum habebat tantum Decanum, et vicedecanum non Praepositum. hinc antiquis anno 1359 legitur Hugo Proost Decanus.

1512 Livinus Nilis Decanus et Canonicus Eccl. S. Gaugerici Haltrensis, alias S. Martini Alostensis. hic videtur eodem anno renuntiasse Danieli Pynbroeck.

1521 Daniel van Punbroeck dictus van Halle, Dec. Alostensis. Nota quod Episcopus supradictus reservet in supradicta declaratione thesaurario in qualitate Patroni in Ecclesia S. Mart. Alostensis oblationes populi in quatuor principalioribus festis anni. Iste thesaurarius non tantum erat Patronus, sed etiam Persona, qualis erat anno 1222 Jōes Praepositus Insulensis et thesaurarius cameracencis, qui tum approbavit acquisitionem tertiae partis decimarum. (2)

1291 legitur Oegidius de Beienghem capellanus S. Jōis in Alost. (3) ante 1432. legitur Laurentius Musschezeele patria Alostanus, et Decanus, qui circa annum 1432 intravit Cartusiam Capellae, et ibidem Prior erat 1437 et obiit 3 dec. 1477 multis laudibus de vitae sanctitate exornatus. (4)

1566 legitur Egidius van Raffelghem decanus districti Alostensis. Sed forte tantum fuit Archipresbyter.

1427 Johannes Nieumeester presbiter capellanus alteris Sanctae Elisabeth in Ecclesia parochiali de Alosto. (5)

ab 1490 Zegerus de Hingene pastor alostensis et obiit 1504.

1530 meester Daniel Pymbroeck Deken van Aelst. (6)

1517 erat decanus Willelm van Nuwenhove, ad cujus intercessionem Abbas gratiam fecit henrico de moor receptori cellariae, cujus domus in Esschene combusta erat 1517.

1546 heer jan de keysere prochiaen t'Aelst.

---

kwijtschelding verleende aan Henricus de Moor, ontvanger keldermeester, wiens huis te Essene afbrandde in 1517.

1546 heer Jan de Keysere, pastoor te Aalst.

Het Kapittel van Haaltert, gesticht in 1046, werd naar Aalst overgebracht op de vigiliedag van St Thomas (20 December) 1495. Het is aan St Gorik toegewijd. Van het begin af had het een proost, soms ook een deken. De pastoor van Haaltert heeft een prebende voor competentie, doch toen in 1673 de proostdij herrees, werd de pastoor van Aalst tot deken gemaakt met een prebende. Zie hierover meer in Miraeus. tom. 2 folio 811

(1) tom. actorum extraneorum monast. pag. 127.
(2) Dipl. t. I. pag. 106.
(3) t. I. p. 132.
(4) ex MS Herez.
(5) t. I. p. 177.
(6) regist. de 1530 p. 219 en in een ander van 1530 p. 53.

Capitulum in Haeltert fundatum 1046 translatum in Alostum 1495 in vigilia S. Thomae. Est S. Gaugerico sacrum. Ab initio habuit Praepositum, aliquando tantum decanum. Pastor de haeltert habet unam praebendam pro competentia, sed 1673 resuscitata praepositura, et pastor Alostensis factus est Decanus cum una praebenda. Hoc latius in Miraeo, tom. 2 fol. 811.

AALST — PASTOORS DER KERK.

(28)

1627 heer Jacobus Beekmans, Deken ende Pastor.

Jo(hann)es franciscus Van den Driessche, aartspriester en officiaal, en benoemd kanunnik van Mechelen, overleed op 9 Januari 1684 op de leeftijd van 58 jaar. Hij was voorheen kanunnik en deken te Aalst luidens het overlijdensregister. Daar elders verkeerd gezegd wordt dat hij in 1685 stierf, denk ik dat de volgende hem voorafgaat.

1632 was Pastor van Aalst Anthonius Papenbrouck, die reght wilde hebben op de vlasthiende, ende waudethiende, daer hem maer toequamp een vierde van die thiende gelyck van de vleesthiende sonder andere vrughten.

1685 was landdeken te Aalst egidius van der brocht, doch er wordt niet gezegd waar hij pastoor was, en hij overleed 1687. Hij had een rente van 50 gulden, die bekomen was door de voorgenoemde Papenbrouck, die van de aartsbisschop 50 gulden had. R/A 1688 pag. 20 V/.

voor 1709 zie tom. 5 epist. pag. II.

In de Rek. Aelst over 1648 staet : betaelt in handen van myn Eerw. heer Nicolaus de Walsche pastoor ende lantdeken van Aelst tot secours van den coop van het huys pastorale compt volgens d'ordonnantiè 300 fl. (7)

van 1717 aen den pastor van Aelst 4 1/2 vaten van jder specie.

1723 overleed Cornelius Nuyts, pastoor en deken der collegiale St. Martenskerk te Aalst. Hij was er sinds het jaar 1708 maar wordt alsdan vermeld als Wyts. R/A 1723 blz. 41 isser van onsen kant door den Mayer Montagy laste genomen op de goederen van den voorsch. Nuyts.

R/A. 1734 vinde ik pag. 37 V/ voor den eersten keer : aen den tweeden onderpastoor van Aelst over syn competentie 60 guld. heer Peverage. en sinds 1742 Peelman.

R/A. 1745 is desen Peelman gestorven 13 April 1746. hem is gevolght van der Peere, ende 1748 was N. de Bruyn den Broeder van den deken De Bruyn. ende 1750 was jacobus Sterckx.

1751 P.F. de Bruyn pastoor en deken van Aalst, en landdeken, na hem 1756-1772 Vertenoet.

R/A 1754 pag. 43 is onse capelle buyten de molenstraetporte van

(7) pag. 42 V/.

Aelst gerepareert door van der gucht ten costen van 42 guld. Sy is van oudsher daer geweest ende eerst vernieuwt geweest naer de beldtstormerye van Hovius, maer wy en weten haer beginsel niet : sy stont gaende van de rechte syde naer Moorsel langse de slincke syde naer den Roosen, ende is ten volle gesleght.

R/A 1773 was den tweeden onderpastoor van den Taelen, die trock voor competentie 60 guld. ende ibid. pag. 49 heeft den Deken gecregen voor eenen derden onderpastoor Nicolaus De Blaer, die daer naer is proost geworden, ende heeft S. Jansmisse voor t'eerste jaer getrocken voor competentie 120 gulden.

R/A 1784 staet voor tweeden onderpastoor S. Neirinckx.

Naer den deken berteneel is Deken geworden anno 17... van de voorde.

Aengaende het pastoral huys zie blz. 32.

TIENDE TE AALST. (b)

(29)

Anno 1213 Macharius de Alost filius Wedegonis vendidit nobis tertiam partem Decimae Parochiae de Alost (8) non additur pretium. Macharius illam habebat a Daniele de Desseldonc filio Danielis de Berlaer et ille a Comitissa flandriae illam tenebat in feudum. Comes vero ait : Ego... ab omni servitio liberam, et absoluto allodio titulo in perpetuum possidendam... confirmavi.

anno 1219 confirmantur illae decimae a Jõe Episc. Camer. et ait decimam prius traditam in manus Franconis Decani de Houthem, qui eas tradidit in manus nostras. (9)

anno 1212 eam approbat Willelmus Insul. Praep. et thesaur. camer. tamquam Persona, et vocat tertiam Garbam decimae de Alost : et propter illud principium (de quo plus dixi in Herenboudeghem)

(b) In het jaar 1213 verkocht Macharius van Aalst, zoon van Wedego, ons het derde deel der tiende van de parochie Aalst, de prijs wordt er niet bijgevoegd. Macharius had dit van Daniel van Desseldonc, zoon van Daniel van Berlaer, en deze hield het in leen van de gravin van Vlaanderen. De graaf zegde echter : Ik... heb bevestigd dat het vrij van allen dienst en voor eeuwig eigendom is.
In het jaar 1219 werden die tienden bevestigd door Joannes, bisschop van Kamerijk, die ook de tiende bevestigde welke aanvankelijk was gegeven in handen van Franco, deken van Denderhoutem, welke ze in onze handen heeft gegeven.
In het jaar 1212 keurde Willem van Rijsel, proost en thesaurier van Kamerijk en tevens Persona, de tiende goed en bevestigde de derde schoof van de tiende te Aalst, en betreffend haar oorsprong (waarover ik meer zegde onder Erembodegem) verklaarde hij haar een gift van de bisschop te zijn, doch deze heeft er nooit iets van gegeven. Het leen waarover sprake in 1213 schijnt bij de andere gedeelten der tiende gebleven te zijn, want in de 17de eeuw wordt het volgende uittreksel aangehaald : « Robert de Visscherie houdt in leen van genoemde heerlijkheid ter Elst de tiende van al het vee, van het vlas, de wouw », en hij zegt de helft van de offers van Lichtmis en Allerheiligen te hebben, zoals de thesaurier en de pastoor het ander gedeelte hebben.

(8) Dipl. 56.

(9) Dipl. t. I. pag. 93.

ait donationem esse Episcopi; qui tamen in hoc nihil contulerat (10) feudum de quo supra 1213 videtur remansisse circa alias partes decimae, quia saeculo XVII dicitur per extractum : Robert de Visscherie tient en fief de la ditte signorie ter Elst de la dixme de toute la bestaille, du lin, et de la woude etc. et ait medietatem habere oblationum in die purificationis et omnium defunctorum, sicut thecaurarius et curatus alteram partem habent. (11)

In het register 1416 is er : op de thiende van Aelst verstorven van Lelyen van Grembergen 20 frans(e ponden). (12)

in het register 1545 : philips bertelmeens, ende jan spiegelaere houden in pacht de voors. thiende kersmis 1545 lest 12e jaer om 24 pond groot vlems, zijnde 144 pond artois, en volgende jaar 1546 gaven zij 150 pond artois, en t. 2 Rek. p. 112. (13)

1551, 8 Septembris syn onse thiende verpacht aen ghyselbrecht du bos voor 200 karolus gulden (14), aldaer worden sy gedistingueert van de thiende van Walemslacht, ende van S. Merten ende van Vorst : men seght daer : thiende van terwe, rogge, gheerst, evene (haver), eerten, boonen, spelteren, vitsen; thiende van de caerde half. d'ander helft aen den tresorier van Cameryck en den prochiaen van Aelst. item de thiende van der hoppen soe verre wy met die van den walenslacht, ende van vorst met de minnen, oft met recht connen doen gevolgen. den pachter sal gedoegen gelyck de andere pachters van de twee andere thiende ende leveren naer de oude costumen in de thiendescuere van die van der walenslacht de thiende geheeten sinte Mertensthiende. item sal hy betalen den tresorier van camerick, ende den prochiaen van Aelst 9 vaten terwe, 9 vaten rox, 9 vaten gheerste, ende 9 vaten evene aelstersche mate. hy moest oock onse thiendescuere onderhouden.

1568 joanna despres wedue van joncker du Bos heeft de pacht ernomen 24 jan. 1563 (ofwel 1564) syn de pelskensthiende verpacht voor 2 ponden groot vlaems. (15)

1627 is de thiendeschuere door ons gerepareert geweest. (16)

TIENDEN TE AALST.

(30)

In 1645 syn de thiende verpacht boven alle lasten aen charle de la Mars voor 1200 guld. (17)

Den ligger van 1603, pag. 437, gheeft een note van de thiende van Aelst. item pag. 451 V(er)so van de Pelskensthiende.

anno 1784 waren de groote thiende 1n op Nieuwerkercke verdeelt in 25 wycken, 2e op Schaerebeke in 27 wyken. 3n op Mylbeeck in

(10) ibid. p. 106.
(11) ibid.
(12) pag. 51.
(13) ib. p. 153 et p. 517.
(15) ib. p. 333 — ib. p. 292.
(16) R/A. p. 51.
(17) t. 3. voorwaerd. pag. 484.

16 wycken. afgetrocken de Settinghe, soo is t' te noteren dat de kercke van Aelst daer een thiende op heeft, die men S. Mertensthiende noemt, die alsdoen by contrackt was voor dry jaeren was 560 gulden (misschien 360 zoals er stond R/A. 1718 pag. 29 V/.)

den restant was verdeelt in dry, waer van 1/3 voor Hafflighem, 1/3 voor d'abdye van vorst, 1/3 voor den heer Meelcamp.

de voerdere thiende bestaen in vlas, die op Nieuwerkercken waeren in 5 wycken, op Schaerebeke in 4 wycken, Mylbeke in 4 wycken : waer van de helft competeert aen den Pastoor van Aelst, d'ander helft aen vorst en Hafflighem.

daer is alnogh de schauwbroeckthiende, waer van 4 schooven van aen competeren als volght : twee schooven, ende nog 1/2 aen voorst, 1/2 aen Hafflighem, ende eenen aen den Pastor van Aelst.

Nota : dat boven staet : den heere Meelcamp wort van oudsher genoemt den swaelmslach (18), uyt welckers schuere de thiende gevoort wirt naer de schuere van Hafflighem, alwaer de thiende placht gedeelt te worden : dese graenen wirden oock altemael gedorchen tot Aelst ende also gebracht op den spyker van Aelst.

De Pelsthiende syn heel divers van de voorgaende, van de welcke twee Delen aen Hafflighem : een derde aen vorst, daer syn veel lochtinge, die dese thiende geven, gelyck beschrijft den ligger 1603, pag. 451 V/ so, ende bestaet in wouwe, vlas, saet, behalve hoppe, &c.

anno 1658 was de bovengeseyde schure gebrant, ende ermaëkt 1661 door gillis van waesberghe voor 1600 guld. boven het leveren van hout. R/A. 1661, pag. 27 V/.

R/A. 1669 pag. 3 V/ vinde ick, eerst dat ons derde deel van de thiende is verhuert samen met d'andere deele van vorst, ende den heere van sallemslagh, die doen was 791-9-2.

R/A. 1670 pag. 22 wirt noch betaelt aen t'capittel van cameryck over de groote thiende van Aelst 4 vaten en alf terwe, 4 1/2 vaten cooren, 4 1/2 vaten gerste, 4 1/2 vaten haver.

item aen den Pastor van Aelst over de redemptie van novale uyt de dry schuren Hafflighem, vorst ende sallemslag in de welcke de thiende worden ingevoert die vergaedert wort binnen het schependom van Aelst 13 1/2 vaten terwe, 13 1/2 vaten cooren, 13 1/2 vaten gerst, 13 1/2 vaten haver.

was accoort, van aen de kerck van Aelst te moeten geven voor syn paert van groote thiende 312 guld; waer van wy een derde 104 guld. maer in t' jaer 1672 was 't maer 84 guld. in t'selver jaer ibidem wasser een proces over de ajuynthiende. item den toebackthiende. (19)

R/A. 1686 sententie libelle in den raet van Vlandere voor onse thiende, soo in vlas als graene op de gescheurde meerschen, geroyde bosschen ende hofstede. (20)

---

(18) R/A. 1629 p. 54 V/so.
(19) R/A. 1672 pag. 27.
(20) pag. 18.

R/A. 1701 pag. 26 V/ is de thiendeschuere wederom opgemackt. staet aldaer 784-16-0, en pag. 27 laatste artikel 89-4-0.

R/A. 1712 hadde wij een schure gehuert van jan van den Bossche om de thiende uyt te dorschen ende gaven voor een derde deel 18 gl.

R/A. 1716 pag. 30 V/ aen den pastor 4 1/2 vaten van jder specie gegeven.

R/A. 1718 pag. 22 vinde voor de eerste maal ontfang van het gene by redemptie (afkoop) aen het capittel van Cameryck getrocken wort op het schependom van Aelst. en voor drie artikelen is er 314-15-0.

R/A. 1719 was de saetthiende met de vlastiendeken van t'schauwbourg, waer van den Pastor Deken de elft heeft, voor d'ander helft verhuert voor 3 jaer, welcke elft bedroegh 424 gul(den), dus het vierde paert voor ons 212 gl.

MYLBEKE EST SANTBEKEHEYDE.

(31)

R/A. 1731 in t'proces tegen Aelst is aen den rentmeester van vorst pag. 42 betaelt 160-15-0 voor d'helft van t'rapport (de opbrengst), dat in t'geheel van hun was betaelt ende R/A. 1732 hebbe wy volgens transactie 18 dec. 1731 ende gedecreteert tot mechelen 5 meert 1732 voor ons helft gegeven 850 guld. pag. 40 V/.

R/A. 1749 syn de groote thiende van Aelst publikelyck vercoght, ende daer van eene particulieren rekening gemaeckt, soo dat daer mede in de rekening van Aelst opgehouden hebben verscheyde posten te stellen, die in de voorgaende rekeningen stonden, als van de thiendestekers, werck lieden, wagens, ende de extraordinaren devoiren van den rendant enz. zoals te zien is op blz. 44.

maer de pelsthiende worden nogh speciaal verpacht, waer van wy 2/3 hebben, dis R/A. 1780 syn verpacht voor 160 guld.

Aengaende dese particuliere thiende staet in de R/A. 1790 dat die voorskomen by redemptie van t'capittel van Cameryck : te weten 1/4 paert van de zaetthiende, 1/8 van de vlasthiende op de dry preterye van Aelst, waer van d'Abdye van vorst gelycke deel heeft, ende den Pastor van Aelst de voorgaende hellicht (helft). ons paert was de somme van 350-18-2.

Item heeft Hafflighem 1/4 paert in de boschthiende op Nieuwerkerke ten advenante van 6 vaten coren ende 6 vaten haver waer voor wy kregen van den rentmeester van vorst 6 gulden.

Item int'Schauwbroeck thiendeken dat saemen voor Vorst ende den Pastor publikelyck verhuert was ende wy hadden t'selve jaer 1790 voor ons deel 13-2-1 d.

OUDE OPTEKENINGEN.

Aertsbisschop Boonen plicht twee aalmoezen te Aalst te schenken : één aan de Karmelitessen, de andere aan de Zwartzusters,

zoals blijkt uit R/A 1650, blz. 40, waar over de eerste gezegd wordt: de Eerw. Moeder der theresianen 6 pont ter weke over 52 weken 300 ende 12 guld. item aen de moeder van de swerte susteren 6 gulden ter maent 72 gulden.

Aengaende de maniere hoe 1795 de thiende verhuert syn ter oorsacke der franschen zie blz. 316 ende syn verhuert als volght den 14 jul. op Mylbeke.

in 16 wycken; de 1 wyck voor 100 gl. 2W : 26. 3W : 120. 4W : 20. 5W : 70. 6W : 43. 7W : 44. 8W : 28. 9W : 115. 10W : 122. 11W : 40. 12W : 50. 13W : 78. 14W : 60. 15W : 100. 16W : 34. item is de thiende van S. Mertenskerck 20 gl. naermiddagh. ten selven daegen syn verhuert de Vleesthiende in 4 wycken. den 1W : 12 Gl. 2W : 15. 3W : 12. 4W : 15.

1429 wasser een geschil tussen ons ende het hospitael van Aelst over het roedeken bosch.

Mevrouw wouters ontfangererse van t'recept van Aelst is gestorven den 7 aug. 1802.

AALST.

(32)

Ergens is een aantekening over Aalst, geschreven omstreeks 1650 wordt het volgende gevonden:

14 junii 1644 wirt het huys, recht over de kercke gecoght voor den Pastor ende syne naerkomers te besitten voor een curehuys met laste het selve te repareren ende te onderhauden by den Pastor, ende is gecoght by de stadt 1500 gulden, ende de reste gegeven by den Biscop van Mechelen, ende aen de geestelyck ende devote menschen tot 541 gl.

in dezelfde aantekening stond er:

1665 den sanghmeester is aenveert by d'heeren van t'capittel, magistraet, ende proveseurs van quotidiaenen op de volgende persoenen

van t' capittel — — — — — —	72-0-0
van de stadt — — — — — —	84-0-0
van quotidianen — — — — — —	12-0-0
kercke armen — — — — — —	24-0-0
over leeren van coralen (misdienaars) — —	36-0
het roosekransken — — — — —	14-0
	242-0-0

Daer syn tot douay dry borsen van volle tafel gefondeert door hr Colvenerius, ende twee alve borsen van 12 pont s'jaers jder alle vyf in t'seminarie van den koninck (college du roy) om in theologie te studeren. daer syn nogh 3 borsen tot Loven.

(33) en **(34)** blanco.

AALST
OVER TIJDELIJKE ZAKEN.

(35)

1ª) Lijst van hen die in de akten betreffende Aalst vermeld worden.

1086 Balduinis de Alost. Sigerus de Alost.

1096 Gilibertus filius Balduini de Alost, filii Rodulphi. Lanzo de Alost, et henricus ejusdem Lanzonis privignus (stiefzoon van Lanzo). Sigerus de Alost, Huboldus castellanus (kasteelheer) Godescalcus nepos ejus (zijn neef).

1125 Balduinis et Ywanus de Alost, Willelmus de Alost dapifer osdei et frater suus Evardus gandenses (Willem, standaarddrager van Osdeus en zijn broeder Everardus, beiden Gentenaars).

1151 Lauretta de Alost. Willelmis de Alost. Sigerus Castellanus.

1153 Sigerus filius Balduini de Alost.

1155 Willelmus de Alost, frater Sigeri Castellani.

1164 Theodoricus Princeps Alost. Sigerus Castellanus, et willelmus frater ejus. Alsbaldus de Alost.

1167 Sigerus de Alost.

1170 Giselbertus de Alost.

1173 Sigerus Castellanus de Alost, nogmaals in het jaar 1175.

1213 Marcharius de Alost, filius Wedegonis.

1264 Henricus de Poprode, castellanus de Alost.

1125 Balduinus, heer van Aalst en zijn broeder Ywanus stelden ons vrij van cijns en belasting voor hun gans gebied. (21)

1527 gaf de stadt aen ons van de coopen in de myne. (22)

DOMUS ALOSTI (c)

(36)

Sinds het jaar 1198 hoorde Hafflighem toe een Hoofstadt gelegen

---

(21) Dipl. X t. 2. p. 309.

(22) regist. M. p. 53.

(c) Hof te Aalst. Vóór het jaar 1279 had Heer Dilbout ons een huis te Aalst gegeven, en wij gaven het in dat jaar op 1 Februari in eeuwigdurende rente aan Arnoldus van Zirenbeke en zijn vrouw Katerina, mits drie pond parisis en 10 schellingen 's jaars. Gelijktijdig werd zulks bevestigd door de schepenen van Aalst, doch nergens wordt er gezegd aan welke straat dat huis stond.

1284. Cornelis van Scoudebroeck, mits een eeuwigdurende jaarrente van 55 schellingen, zijn erf met schuur in de stad Aalst; doch verder wordt daarover niets gezegd in de schepenbrieven van Aalst.

1291 ridder Hugo van Schiplaken, uit erkentelijkheid wegens van ons ontvangen voordelen, gaf ons 200 pond parisis ineens, waarvoor hij een hypotheek vestigde tot wanneer ze door zijn erfgenamen zou worden afgelost, op het hof en huis met bijhorigheden staande ter plaats genaamd Cattestraete. Gedaan 22 September. En op 25 September vestigde Margarita, Hugo's vrouw, op hetzelfde goed nog 100 pond parisis en 20 schellingen bij overlijden, mits een jaargetijde onder dezelfde voorwaarden als hierboven, benevens deze dat wij jaarlijks 20 schellingen zouden geven aan Vorst, wat echter voor 10 pond werd afgekocht.

1293 Walter den koninck verzaakt aan elke aanspraak op genoemd goed

voor in de Adamspoorte uytten kerckhove (23) volgens brieven van Aelst dynsdaghs naer kerstdagh, van het jaar 1298, zie verder blz. II. Ante annum 1279 Dnus Dilbout nobis dederat domum Alosti et nos illo anno 1a februarii dedimus illam in censum perpetuum Arnoldo van Zirenbeke et Uxori ejus katerine pro tribus libris paris. et 10 solidis annue solvendis (24). eodem tempore jdem confirmaverunt scabini Alostenses, sed nullibi dicitur in qua platea sita sit illa domus. (25)

1284 cornelis van scoudebroeck pro annuo et perpetuo censu 55 solidorum suum cum horreo in oppido Alostensi; sed ultra nihil exprimitur in litt. scabin. Alost. (26)

1291 Hugo de Sciplaken Miles in recognitionem beneficiorum a nobis acceptorum dedit nobis 200 libras parisis, semel pro quibus hypothecam posuit donec ab hoeredibus uno die solutio fiat, mansum et domus cum suis pertinentiis, sitos in vico vocato cattenstraete. factum 22 7bris. (27)

et 25 sept. Hugonis uxor Margarita posuit super eumdem mansum &c. alias 100 libras parisis. et 20 solidos cause mortis pro anniv. sub eisdem supra conditionibus, hoc addito, q(uo)d nos 20 solidos annuatim demus foresto, redimendos tamen per 10 libras. (28)

1293 fit renuntiatio Walteri den koninck omni pretensioni ad praefatum mansum etc, et promittit inhoeredare in praefatum mansum aliquem laicum constituendum ex parte nostra. (29)

habebamus et aliam domum, acquisitam a ser simoens Spapen, et illam dedimus anno 1294 praefato Waltero den koninck sub annuo censu 30 sol. payement. (30)

(37)

Hugo de Scheplaken miles de quo supra aliam duxit Uxorem nomine Odiernam: et ipsa 1298 dedit 8 modios sigilinis mensurae Vilvord. super terris sitis inter Vilvordiam et Conincxlo prope locum quid dicitur Bomeken. (31)

1298 alf may gecoght eene stede daer n huys op staet, gelegen op de Maerte van Hendrick den Cardinael voor eene somme gelt, die

---

en belooft het genoemd hof te laten in erf nemen door een door ons aan te stellen leek.

Wij hadden nog een ander huis, verworven van ser Simoens Spapen, en gaven dit in 1294 aan genoemde Walter den koninck, mits een jaarrente van 30 schellingen te betalen.

Hugo de Scheplaken, de ridder waarvan hoger spraak, huwde een andere vrouw, Odierna genaamd; en deze gaf in 1298 acht schepels tarwemeel, Vilvoordse maat, op gronden gelegen tussen Vilvoorde en Koningslo, bij de plaats genaamd Bomeken.

(23) in Indice Mech. pag. 45.
(24) Dipl. t. I. pag. 96.
(25) ib. p. 102.
(26) ib. p. 98.
(27) ib. p. 131.
(28) ib. p. 133.
(29) ib. p. 134.
(30) ib. p. 96.
(31) in Indice Mechl. p. 68.

niet geexprimeert wort : synde op den hoeck van de soutstraete, en in die tijd hebben wy dat huys aen scacyn den Cruydenier uytgegeven lanckx den kant van de meert om 6 pont ende 6 schell. t'jaers, ende d'ander seyde in de soutstraete aen Alisa Scoeps ende Cornelis haeren sone voor 4 pont t'jaers. (32)

Item scacyn moest voor landtceyns geven jaerlyckx 25 schell. aen t'clooster van Tusschenbeke, ende Alisa 20 schell. nochtans in verminderingen van den bovengesyden ceyns aen Hafflighem.

1298 is gecoght d'hoffstad gelegen voor Adaems porte uyten kerckhove tot Aelst. te voren hadde wy eenen lantceyns op het selve. vercoght van Gillis de Baertmakere Poorter : hy moest bestaen aen Alisa Scoeps ende Cornelis haeren sone hier boven genoemt, want sy stellen alle hun goet tot onderpant van den coop. (33)

1301 heeft Lysebet van Landnec, ende margarite Gosins weduwe van Scoudbrock op een huys in de cattenstraet ons beset eene rente van 4 pont en 10 schell. item erfelyck 20 schell. op een alf bunder gelegen tot Schoudbroch op den Molenputte, nochtans quytbaer. (34) ten jare 1325 betaalde Henric van den Hove de eerste cijns. (35)

1319 becomen een rente van 20 schell. payement beset op een huys in de Zoutstraete neven Jan van Scoutbrouc. (36)

HUIS EN CIJNS TE AALST.

(38)

In het jaar 1505 Willelmus Michiels Abt heeft gecoght de huysen ende erven gelegen by den Watermolen op de riviere den Dender van de erfgenamen van Peeter Capellemans voor de somme van 20 pont groot, boven de betalinge van Schulden over den achterstel der comeren (lasten), dier op uytgingen. (37)

Dit huys heeft altyt gedient tot eene refugie van de Abdye van Aelst tot het jaer 1758 alswanneer het selve vercoght is geweest den 23 nov. aen den Heere Jōes philip. Praet voor de somme van 5400 courant &c. dit geldt is gestelt op de banck van Weenen 1^{n} tegen 5, gereduceert tegen 4, makende 's jaers 224 guld. sub. N. 37057. (38) syn de oude renten en cynsen die daer op ende voorder in vlanderen eertydts uytgingen met een accoort daer over in t'jaer 1603. (39) Rek. Aelst 1629 pag. 47 V/ is de brugge van hout afgebroken aen de meulens ende van steen gemaeck ende hebben daer in betaelt een derde paert, als wy nogh onse refugie daer hadden, te weten 341-0-0. item tot last van ons was den cassey van voor de huysen tot over de brugge.

1511 moesten wy nogh een ander huys hebben aen de molenstraet

(32) Dipl. t. I. pag. 99.
(33) Dipl. t. I. pag. 103 et 130.
(34) Dipl. t. I. pag. 91.
(35) ib. p. 92.
(36) ib. p. 95.
(37) Ar. Aelst.
(38) ibid.
(39) ibid.

poorte ofte erve (forte de blyckerye) die distinckt is van de refugie, want die erve eertydts toebehoorde Gilis van Hynghene, ende daer de stadt van Aelst iet pretendeerde over den weghe ofte gange ende alsdan over eengekomen, dat de stadt sal maken eenen goeden vasten muer tusschen de molenstraete poorte ende erve die Gheerds van Ruyssevelde was &c. met verscheyde sleutels &c. ende alsoe hebben afgestaen de pretensie is de voorseyde erve. (40)

in de amortizatie van 1617 staet: item een huys aen de Watermeulens t'Aelst, mitsgaeders twee daghwant Meersch over de Dendere, uyt welcke huyse ende Meerschen uytgaen 2 oude grooten t'jaers. (41)

In het register der kelderye staet (van 1645) Lieven Oocht, bleyckere t'Aelst hout in pachte twee huysen met eender schuere ende stallen daer op staende met den blyckerye ofte meersch achter t'huys van Hafflighem t'Aelst gelegen kersmis 45 IVe XII° jaer, om 5 L. groot vlams... (maakt 30 pond artois). (42)

In het register 1530 philips Bertelmeus en cornelis hazeleer houde de thiende van Aelst metten huyse ende bempden binnen Aelst aen de waterpoorte 10 van 12 boven alle lasten om 33 pont 5 schell. groot Brabt. ende 20 mandele ( ) stroey. (43)

Anthonis pollet van 2 huysen aldaer achter myns heere huys met den bempt en blyckerye 3 van 12 omme 5 pont 15 schell. groot Brabants.

1543 Livinus Ooghe had t'huys, schuere, en blyckerye. Op de blyckerye gaet uyt een rente van 3 stuyv. (44)

die blyckerye moet ten tyde van de tumulte gecesseert hebben, want in de Rek. Aelst 1648 staet: alsoo geordonneert is geweest den stampmeulen meersch... te reduceren in een blyckerye volgens ordonnantie van syne hooghw. 26 oct. 1648, soo was 't noodsaekelyck te versoeken aen Borgem. en schepenen van Aelst om door de veste van de stede te maken ende te metsen eene steene gote tot in den ouden Dender om de bleekerye somers te mogen voorsien van schoen ende versch water... bekomen door den stadhouder in den naem van den koningh door wettelycke acte van 15 junii 1649. Vervolg blz. 15.

ZANTBEKE, VICUS PROPE ALOSTUM, est MYLBEKAV.

pag. 42. (d)

(39)

an. 1227 Scabini Alostenses per litt. suas attestati sunt quod Haffli-

(40) Dipl. t. I. pag. 105.
(41) Dipl. p. 251.
(42) pag. 455 et p. 519.
(43) pag. 47.
(44) t. 4. Rek. pag. 112; ib. p. 118.
(d) Zandbeke, oord bij Aalst, is Mijlbeek. Zie blz. 42.
Jaar 1227. De schepenen van Aalst bevestigen met hun brieven dat Affligem alle goederen te Zantbeke verworven heeft, welke toebehoorden aan vrouw Juliana en hare kinderen.
1245. Eén der kinderen van Juliana, te weten Egidius van Ramshove, ver-

ghem acquisierit omnia bona de Zantbeke pertinentia ad Dominam Julianam et ejus liberos. (45)
1245 unus ex prolibus Julianae scilicet Egidius de Ramshove movit difficultatem circa emptionem bonorum illorum, quae constituebant Curtim de Zantbeke, sed tandem illis renuntiavit, ut per suas litt. attestatur Abbas S. Petri Gandav. in die B. Marci. (46)
1256 Christina de Nulebeke, vidua vendidit nobis unum bonarium terrae apud silvam de Zantbeke, qd mense febr. attestatur per suas litt. Decanus de Houthem. (47)
1263 Margarita Comitissa Fland. per suas de mense aprili consensit, quod via, quae transire consueverat per medium curtis de Zantbeke prope Alostum, extra eam ponatur. (48)
1277 Sigerus, dictus dugenere de Aeughem apportavit quamdam petiam terrae arabilis, jacentem apud Zantbeke, prout referunt litt. Schab. Alost. Sabb. post Epiph. (49)
in het register van 1545 staet : Daniel van der doert houdt in pachte die Zantbekeheye om 5 pont 5 schell. 4 den. &c. waard 31 pond artois. (50)
is regist. 1458 gilis de feytere van de feytere van de Zantbekeheyde 3 pont 6 schell. (51)
in het register der kelderye 1456 worden de titels van Mylbeke ende Zantbeke gedistingueert.
Van Mylbeke staet : gheert Bosch heeft genomen in pachte eenen Meersche gelegen te Mylbeke, ontrent 8 D. groot met de een eynde aen t'sh. geestmeersch van Aelst, en met d'ander aen Haffligheim drooge weyde, om 21 schell. groot vlaems. (52)
1454. naer hem jan Breepot 1481. naer hem melchior van Sernicx Somergem.
1507. naer hem joes hendricx 1511, om 24 schell. idem anno 1521.
Aengaende Zantbekeheyde, aldaer staet, dat claus Moyaven in pachte nemt t'goet van Zantbeke, houdende ontrent 15 B. 36 R/ gelyck voor hem gilis de feytere, en voor hem jan Stocman gehou-

---

wekt moeilijkheden omtrent de aankoop van die goederen, welke het Hof te Zantbeke vormden, doch tenslotte verzaakt hij er aan, zoals de abt van St Pieters te Gent het bevestigt met zijn brieven van St Markusdag (25 April).
1256 Christina van Nulebeke, weduwe, verkocht ons een bunder land bij het bos van Zantbeke, wat de deken van Denderhoutem bevestigt met zijn brieven van de maand Februari.
1263. Met haar brieven van de maand April laat Margareta, gravin van Vlaanderen, toe dat de weg, die placht te midden door het Hof te Zantbeke bij Aalst te lopen, er buitenheen zou omgeleid worden.
1277 Sigerus, genaamd Dugenere de Aeughem schonk zeker stuk landbouwgrond, liggende nabij Zantbeke, zoals vermeld in de brieven der schepenen van Aalst, op Zaterdag na Driekoningen.

(45) Index Mechl. pag. 277.
(46) ibid. p. 276.
(47) ibid.
(48) ibid.
(49) ibid.
(50) ibid.
(51) pag. 271.
(52) pag. 616.

den hebben : omme 33 scilde, ider tot 24 grooten vlemsgeld, nadien joos labbe tot 1517. (53)

In het register 1530 philippus Bertelmeus, en Hendrick van Schuerbeke houd de Zantbekeheyde 15 B. 35 R/ om 6 pont groot. (54)

jan van Ruyssevelde 1 meersch te mylbeke 8 D. dat joos Mels te houden plach om 36 schell. groot Brab. en 1543 de wedue, die t'moninckhof hadde t. 4 Rek. pag. 110.

1572 staet tom. I voorwaerde, aen jan verleysen, en joos van der elst verpacht eene heye groot ontrent 15 B. 36 R/; volgens hetzelfde boek synder 2 B. in het jaer 1567 meersch gelegen te mylbeke verpacht aen den pachter van t'moninckhof, alwaer gespecificeert syn andere palen als hier; vervolgens denk ik dat die 2 B. onderscheiden zijn van die 15 B. (55)

1566 staet de santbeke heyde 16 B. gelyck oock 1543 t. 4 Rek. pag. 109 en 431. ende de andere 8 D. op Mylbeke waren noch 1566 in de pacht van t'monnickenhoff. (56)

1575 meerschen en land. 15 B. 30 R/ tom. 5 Rek. p. 26 vervolg blz. 16.

HAMME, VICUS PROPE ALOSTUM, in Erembodegem. (e) **(40)**

Anno 1294 dicitur : legamus... 20 libras monetae Alost. super 5 jurnalia terrae arabilis, jacentia in territorio de Hamme juxta teneram in parochia de Alost (alibi ponitur in Herembodeghem vide Heerenboudeghem pag. II, ubi 8 D. et iterum 8 B. 1 D. dicuntur ter Hamme in Heerembodeghem, an. 1560 et 1561. vide ib. in 2 locis. (57)

WYDENBROCK is in Idderghem.

op de thiendeschuere ons toebehoorende gaet uyt een rente van 11 stuyv. item 2 st. 6 den. item 3 st. 9 den. R/A. 1657 p. 34. staet maer cens 3 st. 2 (58) den. woort een D. lant beroepen op mylbeeck eertyts peeter cauwenberge, nu heer Pennemaker; geordonnert t'proces te vervolgen. (59)

Nota. de carmeliterssen hebbe eenighen tydt getrocken uyt almoesen jaerelyckx 312 flor. 6 guld. ter weke, ende de swaerte susters 6 guld. ter maent jaerlyx 72 fl. bevinde dit in de rek. Aelst 1648, maer 1655 cesserdet.

(e) Hamme, oord bij Aalst, in Erembodegem. In het jaar 1294 wordt er gezegd wij lezen... 20 pond Aalsterse munt, op 5 dagwand akkerland liggend op het grondgebied van Hamme bij de Dender in de parochie Aelst (elders staat er : in Erembodegem), zie Heeremboudeghem, blz. II waar 8 Den. en verder 8 B. 1 D. gezegd ter Hamme in Erembodegem. Jaar 1560 en 1561, zie hetzelfde op 2 plaatsen.

(53) pag. 623.
(54) pag. 42.
(55) pag. 349 et t. 6 Rek. p. 402. pag. 323.
(56) ib. 435.
(57) Dipl. t. 2. pag. 280.
(58) t. 4. Rek. p. 118 ib. 120.
(59) Rek. Aelst. p. 7. 1627.

KREKELDRIESCH.

Ik vind het voor de eerste maal in de rekening van Aelst van 1627 blz. 7 V/ alwaer Adriaen van de maele had 2 D. lant tot 7 fl.

In de generale meting 1650 staet onder de titel schependom. Adriaen van der maele 2 D. landt gelegen te krekeldriesch. misschien elders meer. (60)

item in de meting 1650 onder de titel schependom op de voors. heyde 2 B. 2 D. Doch het staat er zo onduidelijk dat ik niet twijfel dat er elders meer te vinden is aan de kant van de santbekemeersch met de heye 2 B. (61)

AALST.

(41)

Rek. Aelst 1649 is den stampmeulenmeersch doorsneden met riolen, om te brenghen tot eene bleykerie, maer gemeten synde ende dit jaer 25 jun overgegeven synde is maer bevonden 7 D. 92 R/. waer van oock een note item ibidem 33 D. genaemt de geerstenmeerschen. item den pitanciemeersch doch er wordt niet gezegd waar ze liggen. (62)

LASTEN.

over de schuere hierboven Rek/IIst. item 3 st. 6 den. item 3 st. 9 den. eenen sack coren aen den armen volgens spyker. makende 12 vaten. (63)

over den stampmeulenmeersch Fl. 31676 aen den canonick wuytens. vóór het jaar 1702 bleckereye. (64)

Aen den H. geest 10 st. elders 16 st. 1/4 en R/A. 1699, pag. 99 op het bijgevoegd plan leest men afkoopbaar mits de som van 24. ende R/A. 1701 staet dat sy is afgelost. gelyck blyckt R/A. 1700 pag. 22 V/. (65)

op ons huys tot Aelst 12 st. aen Onse Liv. Vrouw van de werve. (66) Nota. dit huis is verkocht. Zie R/A. 1769 fol. 46 V/.

item aen den armen van Aelst 1-2-0, jaar 1790 staet over 12 vaten roggen op den stampmolenmeersch, nu blekereye 9-5-0. item over Sir houwe 8 st. 4 hoenderen t'samen 1-8-0. (67)

item over den spyker van Aelst 75 vaten 1 1/2 vierlingh ende t'vierde van een veerlingh haver, item 11 capoenen ende 3 guld. een blanck 3 deniers. alle die verschyde posten waeren 1790 tot 35-9-0. (68)

---

(60) P/R/A. p. 301.
(61) ibid.
(62) pag. 39 — R/A. 1650 p. 11.
(63) R/A. 1651 pag. 33.
(64) ibid.
(65) ibid.
(66) ib.
(67) ib.
(68) ib.

item aen t'begynhof t'aelst eenen cyns van 2 stuv. 9 den. dit is oock gelaten R/A aen den reddant voor de lasten. is nu te niet. (69)

over den stampmeulenmeersch aen Beauprée den chyns van 2 cappoine, vóór 1676 al betaelt aen den Baron van Bornhem. nu aen joncker Dirickx. den chyns over de erve aen de muelenstraetpoort 4 stuy. Doch is verkocht. Over die plaats wordt gezegd R/A. 1699, pag. 25 in het bijgevoegd plan : een vage plaetse daer eenige mueren te sien waren. Is dus niet hetzelfde als het door ons verkocht huis. (70)

aen de liv. vrouw. Broeders tot aelst 18 st. (71)

wasser huysgelt omgestelt, ende voor t'jaer 1658 was ons huys alsdan belaest met 30 gulden. daer was dan eenen capityn in met syn volck pag. 36 V/ ende vele reparatie aen t'huys gedaen syn. (72)

staen de voorgaende posten different (R/A. 1676. pag. 12).

DE JAEGERYE VAN VLANDEREN, zie IDDERGHEM.

Daer was eenen chyns aen de groen visschers van gent van 12 denniers op een huys aen den molendries, maer van voor 1713 was dat eene vaghe liggende plaetse die is gegeven an den reddant die dien chyns moest betalen.

Zie R/A. 1714, pag. 38 en zelfs vroeger. hy is nu te niet met den chyns aen t'beghynhof, item den cyns aen de guillelmiten. Zie rek. 1769, p. 46 V/.

MYLBEKE ad. tol.

(42)

nopende het daghw. Bemps. eertydts verhuert aen de Wed. Stevens van Emonde, daer naer aen hendrick van wygaerde, was over 20 jaeren verkocht ten onrechte aen jonker Pennemaeker en men hadt al 20 jaeren geprocedeert. ende wort noch geboden voorts te gaen in t'proces.

Adriaen van der malen hadt 2 D. te Mylbeke tot krekeldriessche en blz. staet 6 D. drooge heyde onder Mylbeke. (73)

Den ligger van 1603 pag. 393 V/. gheeft de paelgenoten van de Zantbekeheyde op mylbeke.

RODE, tussen Halle en Anderlecht.

1221 hebben wij door ruiling de tienden welke wij daar (te St. Genesius Rode, arr. Brussel) bezaten, gegeven aan Vorst.

BRUSSEL. **Dr Jan Verbesselt.**

---

(69) ib. p. 34.
(70) ibid.
(71) ib. p. 35.
(72) R/ib. o. 35 V/.
(73) ibid.

VRAGEN

1) Welke was de lengte van de Brabantse mijl in de 18de eeuw ?

2) Hof te Waesberghe te Ste Maria Lierde. Alle inlichtingen van gelijk welke aard (eigenaars, pachters, enz. met bronverwijzing) over genoemd Hof van de oprichting tot heden.

3) Waar vindt men een lijst der kloosterlingen van Ninove. ten minste voor wat de 18de eeuw betreft; waar vindt men vermelding van hun overlijden ?

4) In een Ninoofse akte van boedelscheiding uit 1820 is er spraak van **staken** en van **nieuwe staken.** Hoeveel bedroeg de lengte van die maten ?

5) Waar bevinden zich thans (bij welke notaris) :
   a) de minuten van notaris Pierre-Joseph DE DEYN, die in 1836 te Ninove verbleef;
   b) die van notaris Joseph DE WINTER, die in 1808 te Denderhoutem verbleef;
   c) die van zekere notaris DE WINTER, die in 1823 te Ninove of Denderhoutem of in de omgeving verbleef. Was hij toen de enige met die naam in die streek en is hij dezelfde als de voorgaande ? Zoniet, waar verbleef hij en wie bezit zijne minuten ?

6) Men vraagt : juiste plaats en datum van geboorte, abtsverkiezing en overlijden, en rangorde als abt van Ninove, van :
   a) Joannes David; b) Ferdinand van der Eecken, 47ste abt; c) zijn opvolger(s).

7) Wie graveerde op koper de plannen van Ninove (stad en abdij) gemaakt door Vaast du Plouich of du Plowick, evenals de zichten op de kastelen van Zottegem en Herzele, alle vier in 1641 door Ant. Sanderus gepubliceerd in zijn Flandria Illustrata.

8) Is de heerlijkheid Zottegem, welke 10 dorpen omvatte, werkelijk een baronnie en dan een prinsdom geweest ? Zo ja, vraagt men datum en omstandigheden van die bevorderingen. Zo neen, of en wanneer de heren van Zottegem zich die titels aanmatigden.

9) Was de meerderjarigheid vroeger overal bereikt op 25-jarige ouderdom ? Waren er namelijk in het Land van Aalst geen uitzonderingen, en welke ?

10) Men vraagt een geschiedkundige nota over de heerlijkheid Ten Berghe te Woubrechtegem (uitgestrektheid, grenzen, rechtsmacht, aantal lenen, enz.) en de opvolging der heren van 1500 tot 1795 (met bronverwijzing).

11) Welke was de onderlinge waardeverhouding tussen de Rijngulden, het pond groot, het pond Vlaams, het pond parisis, het pond tournois en de Brabantse gulden. Hoe was de Rijngulden verdeeld ?

12) welke was de waarde van de pasmunten zoals : mijten, penningen, stuivers, oorden, en van welke munten waren zij de indeling ?

13) Waar zetelde de Private Raad in 1531 ?

14) Men vraagt genealogische inlichtingen (met bronverwijzing) over de familie VAN LEEBEKE of DE LEEBEKERE (alias Sleebekers, Slijbbekers) vóór 1700, nl. over Adam de Leebekere, die leefde circa 1580. Streek : Wijnhuize - Haaltert.

15) Hoe en door wie werden in werkelijkheid de voorschepen, de schepenen en leenmannen benoemd in de dorpen van 's Graven Propre vóór 1630 wanneer zij de koning van Spanje, graaf van Vlaanderen tot heer hadden ? Wanneer gebeurde de ambtsaantreding ? Welke was de ambtsduur ? Was het ambt hernieuwbaar en/of erfelijk ? Was de baljuw voor het leven benoemd ? Waren die ambten kosteloos of bezoldigd, en hoe ?

16) Welke waren vóór 1630 in de dorpen van 's Graven Propre de erfrechten en het aandeel van de natuurlijke kinderen, de bastaarden en overspelige kinderen ?

HET LAND VAN AALST

Tweemaandelijks tijdschrift.

Beheerder : Albert van Lul, de Nayerlaan 51, Vorst (Brussel), tel. 44.61.22, postrekening 41.45.92.

Redactiesecretaris : E.H. J. de Brouwer, pastorij, Impe.

Ruil- en recensiedienst : E.H. V. Gaublomme, Kerkstraat, 16, Erembodegem.

Prijs van het jaarabonnement voor leden : 100 fr., voor steunende leden : 200 fr. en voor ereleden : 500 fr.

INHOUD VAN Nr 2

1954

Jules Pieters — Hoe men op het einde van de XIIe eeuw Sint Cornelius vereerde te Ninove 111

Valère Gaublomme — Het aantal woningen en de naam der Gezinshoofden te St. Martens-Lierde ten jare 1571 116

J.G. de Brouwere — De Schepenbrief van Bochoute, oudste Middelnederlandse Oorkonde 1249 121

C. Th. — Een mislukte Bedevaart naar Rome 129

J. de Brouwer — De Ommegangstaties van 1673 te Lede (7 ill.) 130

C. Th. — Van mensen uit vroegere tijden 134

Jan Verbesselt — Bona et jura Monasterii Haffligemensis. *Aalst* 135

Te verbeteren II

Vragen om inlichtingen III

Drukkerij « De Aankondiger », Dr. De Moorstraat 6, Aalst - Tel. 248.18.